

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Michelle Narat

Ustvarjalni mediji v projektu podpore in pomoči otroku z disleksijo

Diplomsko delo

Mentorica: doc. dr. Lea Šugman Bohinc

Ljubljana, 2019

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Michelle Narat

Ustvarjalni mediji v projektu podpore in pomoči otroku z disleksijo

Diplomsko delo

Mentorica: doc. dr. Lea Šugman Bohinc

Ljubljana, 2019

ZAHALA

Zahvaljujem se vsem udeležencem, ki so sodelovali v projektu pomoči. Brez vas projekt ne bil uspešen. Še posebej pa se za sodelovanje zahvaljujem Naji in njeni mami.

Zahvaljujem se moji družini, ki me je podpirala vsa štiri leta študija, verjela vame ter mi pomagala s spodbudnimi besedami. Prav tako se zahvaljujem mojemu fantu, ki mi je vlival pogum in voljo tudi v najbolj težavnih trenutkih.

Še posebej pa se zahvaljujem mentorici doc. dr. Lei Šugman Bohinc za ves namenjen čas, potrpežljivost in pomoč pri pisanju diplomske naloge.

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Michelle Narat

Naslov diplomske naloge: Ustvarjalni mediji v projektu podpore in pomoči otroku z disleksijo

Mentorica: doc. dr. Lea Šugman Bohinc

Kraj: Ljubljana

Število strani: 83

Število prilog: 3

Povzetek:

Tema diplomske naloge je učna težava disleksija in potencialni vir pomoči: izražanje z ustvarjalno izraznimi mediji. V prvem delu opredelim pojem učne težave, ki so lahko splošne ali specifične, med slednje sodi tudi disleksija. V nadaljevanju predstavim pojem disleksija ter zakonodajo, v kateri so učenci z učnimi težavami opredeljeni. V drugem delu definiram umetnostno terapijo oziroma pomoč z ustvarjalno izraznimi mediji. Ustvarjalno izrazni mediji so lahko likovna, dramska, plesna ali glasbena dejavnost. V zadnjem delu opišem socialno delo v projektu pomoči z učenci, ki imajo učne težave. V empiričnem delu se osredotočim na primer, v katerem sem izvedla izvirni delovni projekt pomoči z namenom raziskati, kako uporaba ustvarjalno izraznih medijev prispeva k pomoči učenki, ki ima diagnosticirano disleksijo. Projekt je bil uspešen, saj se je učenka naučila uporabljati umetnost oziroma umetniško izražanje za pomoč pri učenju učne snovi.

Ključne besede: disleksija, socialno delo, ustvarjalno izrazni mediji, umetnostna terapija

Title: Creative media in a project of support and help to a child with dyslexia

Abstract: The theme of the thesis is a connection between the learning disorder dyslexia and a potential form of help: expression with creative expressive media. The first part of theoretical introduction describes the concept of learning difficulties, which are classified as general and specific. Dyslexia is a form of specific learning difficulty. Concept of dyslexia is explained and the legislation defining the students with learning difficulties is presented. Creative therapy, i. e. helping with creative expressive media, is defined. Creative expressive media include art, drama, dance and music therapy. In the empirical part a social work project of helping a student with learning difficulties is presented as a case study I have carried out. The aim of the project was to explore the contribution of creative expressive media in the process of helping a student with diagnosed dyslexia. The project was successful as the student learned to use art, i. e. artistic expression, as a resource that helped her as a resource in learning.

Key words: dyslexia, social work, creative expressive media, creative therapy

KAZALO VSEBINE

1. PREGLED PROBLEMATIKE	1
1.1. UČNE TEŽAVE.....	1
1.2. PREPOZNAVANJE UČNIH TEŽAV	3
1.3. ZAKONODAJA.....	5
2. DISLEKSIJA	7
2.1. ZNAKI DISLEKSije.....	8
3. POMOČ Z UMETNOSTJO	9
3.1. OPREDELITEV POJMA.....	9
3.2. USTVARJALNO IZRAZNA SREDSTVA.....	11
3.3. POZITIVNI UČINKI USTVARJALNO IZRAZNIH SREDSTEV	13
4. SOCIALNE DELAVKE V ŠOLSTVU.....	14
4.1. SOCIALNO DELO IN ŠOLSKO SVETOVANJE.....	14
4.2. POMOČ IN PODPORA SOCIALNIH DELAVK NA PODROČJU UČNIH TEŽAV.....	15
2. PROBLEM.....	19
2.1. RAZISKOVALNA VPRAŠANJA.....	20
3. METODOLOGIJA	20
3.1. VRSTA RAZISKAVE	20
3.2. RAZISKOVALNI INSTRUMENT IN VIRI PODATKOV	20
3.3. POPULACIJA	21
3.4. ZBIRANJE PODATKOV	21
3.5. OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV	22
4. REZULTATI	23
5. RAZPRAVA	27
6. SKLEPI	30
7. PREDLOGI.....	31
8. LITERATURA	32
9. PRILOGE	35
Priloga 1: Odgovori na vprašanja v intervjuju.....	35
Intervju A	35
Intervju B:	37

Intervju C:	38
Intervju D:	39
Priloga 2: Odprto kodiranje	41
Odprto kodiranje intervjuja A	41
Odprto kodiranje intervjuja B:	48
Odprto kodiranje intervjuja C:	53
Odprto kodiranje intervjuja D:	56
Odprto kodiranje dnevniških zapisov	60
Priloga 3: Osno kodiranje	64
Priloga 4: Zapis dnevniških srečanj	71

1. PREGLED PROBLEMATIKE

1. UČNE TEŽAVE

Pojem učnih težav je zelo raznovrsten, namreč vzroki za težave pri branju, beganje pozornosti, odlaganje učenja ali čustvene stiske so lahko pri preverjanju znanja popolnoma različni. Učne težave se razprostirajo na kontinuumu od lažjih do težjih, od preprostejših do kompleksnejših, od kratkotrajnih do dolgotrajnejših, od težav, ki so vezane na čas šolanja, do takšnih, ki trajajo celo življenje (Magajna, Kavkler, Košir, 2011, 8).

Učne težave se pojavijo pri raznovrstni skupini učencev, ki imajo nekoliko drugačne kognitivne, emocionalne, socialne ter druge značilnosti v primerjavi z njihovimi vrstniki. Prav zaradi tega imajo pri učenju večje težave, ki so najpogostejše posledica različnih, prepletajočih se dejavnikov. Učne težave razumemo z vidika učenca ter okolja, v katerem se učenec uči. Na področju vzgoje in izobraževanja otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami sta pri nas in drugod po svetu vodilna strokovni ter politični koncept oziroma t. i. koncept vključevanja. Koncept vključevanja temelji na prepričanju, da je treba učence s posebnimi potrebami v učilnici obravnavati in upoštevati kot skupnost različnih, izvirnih posameznikov. Osnovno izhodišče učiteljevega dela v šoli predstavljajo učenčeva različnost, izvirnost in individualnost. Odrasli učence v šoli spodbujajo ter jim omogočajo, da soustvarjajo vzgojno-izobraževalni proces, hkrati pa jim omogočajo, da so v procesu dejavno soudeleženi na svoj lasten, izviren, zanje ustrezen in smiseln način (Magajna, Kavkler, Čačinovič Vogrinčič, Pečjak, Bregar Golobič, 2008, 6).

Strokovnjaki vzroke učnih težav delijo na tri osnovne tipe:

- a) Pri I. tipu učnih težav so vzroki v učenčevem okolju. Težave pri učenju, ki spadajo v to skupino, so posledica kulturne in ekonomske prikrajsanosti, pomanjkljivega ali neustreznega poučevanja ter problemov, ki so povezani z večjezičnostjo ali prisotnostjo kroničnih stresnih vplivov v otrokovem okolju.
- b) Pri II. tipu učnih težav so vzroki v kombinaciji dejavnikov med posameznikom in okoljem. Torej, v učencu so prisotni notranji dejavniki, ki povzročajo njegovo večjo

ranljivost, večjo nagnjenost k razvoju določenih splošnih ali specifičnih učnih težav. V to skupino sodijo otroci z blažjimi specifičnimi učnimi težavami, ki lahko ob ustreznem pristopu svojo težavo oziroma šibka področja dobro kompenzirajo. V nasprotnem primeru se ob neustrezni metodi poučevanja, ki pretirano obremenjuje otrokova šibka področja, lahko pojavi spiralni razvoj učne neuspešnosti s posledicami na čustvenem in socialnem področju.

- c) Pri III. tipu učnih težav so vzroki v samemu učencu. To so npr. razne nevrološke motnje, zmerne do specifične motnje učenja, razvojne ali motivacijske posebnosti. Učenci, ki spadajo v to skupino učnih težav, potrebujejo večje prilagoditve tudi v sicer z običajnega vidika ustreznih okoljih (Magajna, 2008, 16).

Učenci z učnimi težavami spadajo pod krovni termin »otroci s posebnimi potrebami«, ki vključuje 20–25 % populacije vseh učencev. Pomembno je upoštevati, da se potrebe otrok s posebnimi potrebami razprostirajo na kontinuumu od lažjih do bolj izrazitih (Kavkler, Magajna, 2008).

Učne težave delimo na splošne in specifične. Splošne (ali nespecifične) učne težave so posledica različnih neugodnih vplivov okolja (ekonomska in kulturna prikrajšanost, pomanjkljivo ali neustrezno poučevanje ipd.), notranjih dejavnikov (upočasnen razvoj kognitivnih sposobnosti) ali neustreznih vzgojno-izobraževalnih interakcij (strah pred neuspehom, pomanjkanje motivacije in učnih navad itd.) (Magajna 2000, po Kavkler, Magajna). Učenci imajo pri usvajanju znanj in spretnosti večje težave kot njihovi vrstniki. Zaradi svojih izrazitejših težav so lahko pri enem ali več učnih predmetih manj uspešni ali celo neuspešni (Magajna, Kavkler, Čacinovič Vogrinčič, Pečjak, Bregar Golobič, 2008, 10).

Specifične učne težave so »notranje narave«, kar pomeni, da so nevrološko pogojene. Gre za splošen izraz, ki označuje raznoliko skupino motenj, ki so med seboj razlikujejo po kompleksnosti. Lahko so lažje, zmerne ali izrazitejše, kratkotrajne ali takšne, ki trajajo vse življenje (Kavkler, Magajna, 2008). So heterogena skupina primanjkljajev, ki se pri otroku izražajo z zaostankom v zgodnjem razvoju in/ali težavah na področjih kot so pozornost, mišljenje, pomnjenje, komunikacija, koordinacija, pisanje, branje, socialna kompetentnost ter čustveno dozorevanje. Učenec s specifičnimi učnimi težavami ima ovirano učenje osnovnošolskih veščin (pisanje, branje, računanje), saj učne težave ovirajo njegovo sposobnost predelovanja in interpretiranja zaznanih informacij iz učnega okolja (Magajna idr. 2008, 11). Specifične učne težave niso odvisne od učenčeve ravni inteligentnosti, vloženega

truda ali socialno-ekonomskega položaja družine, saj se pojavijo tudi pri nadarjenih učencih, pri tistih učencih, ki v svoje učenje vlagajo veliko truda, pri učencih iz socialno-kulturno manj spodbudnega okolja in pri učencih, ki imajo doma ugodne razmere. Kot rečeno, učne težave se pojavijo v blažji, zmerni ali izraziti obliki, slednja se imenuje tudi »primanjkljaji na posameznih področjih učenja« (Magajna, Kavkler, Košir, 2011). Med učenci z učnimi težavami je približno 10 % takšnih učencev, ki imajo specifične učne težave, v šolajoči populaciji pa je med njimi le 2–4 % takšnih, ki imajo izrazite specifične učne težave ali primanjkljaje na posameznih področjih učenja (Kavkler, Magajna, 2008, 23).

»Učenci z učnimi težavami« in »otroci s posebnimi potrebami« predstavljata naziva, ki z vidika socialnega dela predstavlja patologizacijo. Pomembno si je zapomniti, da otroci, ki imajo učne težave, niso zgolj naziv, ki je napisan v odločbi. Imajo svoje želje, svoje potrebe, svoj način dela in cilje. So otroci, ki potrebujejo občutek, da so pomembni tako v šolskem kot v domačem okolju in da lahko skupaj s svojim skritim primanjkljajem (Reid, 2007) dosežejo vse, kar si bodo zastavili. Mogoče potrebujejo le dodatno razlago ali drugačen način podajanja snovi.

1.1. PREPOZNAVANJE UČNIH TEŽAV

Magajna s sodelavkami (2008, 15) navaja tri najpomembnejša splošna izhodišča pri odkrivanju in prepoznavanju učnih težav učencev. Izhodišča zagotavljajo celovit in kompleksen pristop v procesu pomoči.

1. Odkrivanje, prepoznavanje, ugotavljanje ter raziskovanje značilnosti določene učne težave pri določenem učencu in ukrepanje so v neizogibnem procesu.
2. Istočasno odkrivamo in prepoznavamo učenčeve težave in tudi njegove kompetence (močna področja, talente in interese).
3. Odkrivamo in raziskujemo dejavnike tveganja pri učencu in v njegovem učnem okolju.

Za odkrivanje in prepoznavanje učnih težav je ustrezen interdisciplinarni pristop. Vključuje sodelovanje učenca in staršev, učitelja, svetovalne službe, v težjih primerih pa tudi sodelovanje specialnega pedagoga, pedopsihiatra in drugih strokovnjakov. V okviru projekta

pomoči učencu se ob uporabi različnih strokovnih oz. specialnih postopkov opravi dva procesa, in sicer raziskovalni pogovor z učencem in z vsemi udeleženci v problemu, torej o njegovih težavah pri učenju, ter dialog z učencem, ki v procesu pomoči pridobi nove kompetence za prepoznavanje učnih težav in njihovo uspešno reševanje (Magajna et al., 2008).

9. 10. 2007 je strokovni svet Republike Slovenije sprejel Koncept dela z učenci z učnimi težavami v osnovni šoli, v katerem so bile predstavljene strokovne osnove za razvoj učinkovitejših pristopov na področju obravnave učencev z učnimi težavami. Za Slovenijo je značilen petstopenjski model (Kavkler, 2011, 32), ki je zasnovan na kontinuumu učnih težav, ki se razprostirajo od lažjih do izrazitejših, od specifičnih do splošnih in od enostavnejših do kompleksnejših (Magajna et al., 2008). Učna pomoč in podpora s petstopenjskim modelom je prilagojena slovenski šolski praksi ter aktualnim pogojem. Tako se prilagojena pomoč razprostira od manj do bolj intenzivnih oblik pomoči in podpore, od pomoči učitelja pri pouku do vključevanja šolske svetovalne službe, organizacije individualnih ali skupinskih oblik učne pomoči ter pomoči zunanje specializirane ustanove. Šele kasneje se učence s specifičnimi učnimi težavami usmeri v izobraževalni program, ki je prilagojen z izvajanjem dodatne strokovne pomoči. Spremlja se tudi evalvacija uspešnosti (Kavkler, 2009, 372).

Slika 1: Petstopenjski model obravnave otrok z učnimi težavami (Kavkler, 2011, 33).

Slovenski petstopenjski model na prvi stopnji omogoča izobraževalni uspeh najmanj 80 % učencem. Sekundarni ukrepi so namenjeni 15 % učencem in so skladno z aktualno šolsko prakso razdeljeni v tri stopnje. Stopnje predstavljajo intenzivnejšo in individualno pomoč v okviru predpisanega kurikula. V peto stopnjo naj bi bilo vključenih od 1 do 5 % učencev, ki potrebujejo najbolj intenzivno prilagojeno obravnavo. Uspešno jo izvajajo le najbolj usposobljeni šolski strokovni delavci (specialni pedagog, svetovalni delavec) (Kavkler, 2011).

1.2. ZAKONODAJA

Zakon o osnovni šoli v 12. členu (*Zakon o osnovni šoli, 2006*) opredeli učence z učnimi težavami kot: »Učenci z učnimi težavami so učenci, ki brez prilagoditvenih metod in oblik dela pri pouku težko dosegajo standarde znanja. Šole tem učencem prilagodijo metode in oblike dela pri pouku ter jim omogočijo vključitev v dopolnilni pouk in druge oblike individualne in skupinske pomoči.«

Učenci s specifičnimi učnimi težavami so v zakonu opredeljeni kot »otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja« (*Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, 2000, 2. člen, Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o osnovni šoli, 2007, 11. člen*) (Magajna et al. 2008).

Glavna razloga za uvrstitev učencev z učnimi težavami med učence z učnimi potrebami so povečati zavedanje problema skupine učencev v šolskem okolju ter nuditi možnost pravočasne pomoči in prilagoditve, ki bi preprečile poglobljanje neuspešnosti (Kavkler, Magajna, 2008, 29).

Po *Zakonu o osnovni šoli* so opredeljeni učenci, ki so upravičeni do pomoči:

- Učenci, ki se počasneje učijo. Imajo upočasnen razvoj splošnih kognitivnih sposobnosti, vendar pa nimajo motnje v duševnem razvoju.
- Učenci, katerih učne težave so povezane z večjezičnostjo in večkulturnostjo. Učenci poznajo sporazumevalno stopnjo jezika v svojem učnem okolju, kjer se šolajo, vendar nimajo poglobljenega akademskega znanja, ki je osnova šolskega učenja.

- Učenci s kulturnimi in ekonomskimi prikrajšanostmi. V domačem in širšem okolju ne pridobivajo potrebnih spodbud in priložnosti na kognitivnem, socialnem in motivacijsko-emocionalnem področju.
- Učenci, ki so deležni pomanjkljivega ali neustreznega poučevanja. Npr. učenec je pogosto menjaval šolo ali učitelje oziroma ima težave zaradi pomanjkljive didaktične usposobljenosti učiteljev.
- Učenci, pri katerih je učna težava posledica neustreznih vzgojno-izobraževalnih interakcij med učencem in okoljem. Npr. splošna nezrelost, dekompenzacija v stresnih situacijah.
- Učenci s čustveno pogojnimi težavami pri učenju. Npr. strah pred neuspehom, melanholičnost.
- Učenci, katerih učna težava je posledica pomanjkljive motivacije in samoregulacije. Npr. otroci, ki imajo slabo prakso organizacije, težave pri načrtovanju, spremljanju in nadziranju lastnega dela itd.
- Učenci, pri katerih je učna težava posledica blažjih do zmernih specifičnih motenj učenja, motenj pozornosti, ali blažjih do zmernih specifičnih govorno jezikovnih motenj (Magajna in sod. 2008, po Kavkler, Magajna 2008, 29-30).

Prilagoditve pouka za otroke s posebnimi potrebami so v zakonu navedene okvirno in niso točno določene. Razlog je v tem, da v zakonskih členih ni mogoče zajeti vse raznolikosti oblik učnih težav. Tako lahko pravilniki določajo konkretno določitev, saj služijo kot podlaga za individualizirano obravnavo vsakega primera oziroma vsakega učenca posebej. Ključna prilagoditev je oblikovanje individualiziranega učnega programa. Ta mora biti skladen z učenčevimi potrebami, sposobnostmi in interesi. Program temelji na načrtovanju dejavnosti, ki so usmerjene v otrokov napredek, upoštevajo se različne strategije poučevanja in določeni cilji (lahko so dnevni, mesečni, letni). Za njegovo izpeljavo je zahtevano sprotno spremljanje ter vključevanje morebitnih sprememb, s katerimi bi se izboljšala kvaliteta samega programa (Ivančič in Stančič 2006, po Janželj, 2011, 44).

2. DISLEKSIJA

Disleksija sodi med specifične učne težave, in sicer med specifične primanjkljaje na ravni slušno-vizualnih procesov. Je »notranje« narave, nevrofiziološko pogojena. Učenec z disleksijo drugače predeluje jezikovne informacije kot učenec, ki nima disleksije. Zaradi tega ima težave pri prepoznavanju fonemov, težave s sintetiziranjem, analiziranjem, odstranjevanjem glasov in drugih enot govornega toka (Magajna idr. 2008). Beseda disleksija izhaja iz grščine, kjer njen dobesečni prevod pomeni težavo (dis) z besedami (leksis) (Raduly-Zorgo, Smythe, Gyartmathy, 2010).

Avtorja Zupanc in Zupanc (2013) navajata, da se izraz disleksija pojmuje za različne motnje pri učenju, to so t. i. »učne težave in primanjkljaje«. Pravita, da možgani sprejemajo informacije na drugačen način, saj jih zaznavajo v slikah. Navajata, da disleksija ni bolezen, temveč gre za celoto simptomov, ki vplivajo na področje branja, pisanja, razumevanje prebranega, obenem pa vpliva tudi na kognitivne funkcije (pomanjkanje pozornosti, slabša koncentracija in motorika).

Pojem disleksija je Reid (2007) opredelil kot skriti primanjkljaj, saj se otrok sooči s težavo šele ob dani situaciji (ob branju, pisanju ali procesiranju določenih informacij). V nadaljevanju avtor opiše disleksijo kot razliko v načinu procesiranja informacij. Zaradi tega imajo večje težave pri osvajanju veščin branja, pisanja. Učenec ima lahko težave pri prejemanju več navodil hkrati, saj se hitro zmede.

»Izmed mnogih mitov o disleksiji so najpogostejši:

- disleksija je bolezen,
- je pomanjkanje sposobnosti (ali celo simptom duševne zaostalosti),
- je posledica pomanjkljivega učenja,
- je rezultat lenobe,
- je posledica pomanjkanja pozornosti,
- je značilna le za otroke,
- z zrelostjo izgine,

- izgine, če podaljšamo čas za učenje.« (Raduly Zorgo, Smythe, Gyartmathy, 2010, 11)

2.1. ZNAKI DISLEKSIIJE

Učna težava disleksija se pri vsakem posamezniku kaže na svoj način, tako ima vsaka oseba svoj »lasten profil znakov disleksije«. Sočasno obstajajo določene značilnosti, ki se pri večini oseb z disleksijo pojavljajo pogosteje (Raduly Zorgo, Smythe, Gyartmathy, 2010, 18). V nadaljevanju avtorji navajajo pogosta šibka področja: »Slabše veščine pismenosti, težave pri učenju branja in pisanja, počasno branje in pisanje, težave pri razumevanju pisanih besedil, težave pri pravopisu, utrujenost pri branju/pisanju, težave pri pisnem izražanju, šibko besedno pomnjenje, slabša analiza podrobnosti itd.«

»Najpomembnejši znaki disleksije so: težave pri zavedanju glasov besed, težave pri prepoznavanju besed, težave pri priklicu črk ali pravilnem zapisovanju (pravopisu), težave z vrstnim redom glasov, črk, števk ali besed pri branju ter pisanju; težave z bralnim razumevanjem, težave pri izražanju misli v pisni obliki, zaostanek v razvoju govora in jezika, težave pri pisanju, težave pri matematiki, ki so pogosto povezane z rabo pravilnega zaporedja korakov, smeri ali matematičnega jezika itd.« (Magajna idr. 2008, 42)

Strinjam se z avtorjema Zupanc in Zupanc (2013), ki pravita, da moramo otroku z disleksijo pomagati pri odpravljanju težav s pisanjem in branjem. Hkrati otroka v procesu pomoči spodbujamo, motiviramo in iščemo njegove potencialne sposobnosti. Pravita, da je potencialni talent v vsakem otroku in ga je potrebno poiskati. Dodala bi še, da je otroku z disleksijo šola ključnega pomena za ustvarjanje pozitivnih izkušenj, kajti šola in strokovni delavci lahko pripomorejo k temu, da otrok pridobi izkušnje, spretnosti in aktivira svoje potencialne, ki mu bodo služili kot vir moči skozi celo življenje. Če pa otrok pridobi negativne povratne informacije iz okolja, mu to lahko predstavlja veliko breme v nadaljnjem šolanju. Tako kot pravi Čačinovič Vogrinčič (2008b), šola ni le prostor oziroma okolje za učenje. V šoli nadgrajujemo naša spoznanja, se naučimo o svojih navadah in vzorcih ter se naučimo obvladovati svoje življenje. Pomembno je, da je šola tista, ki učencu omogoči dovolj dobrih izkušenj, da bo iz nje odšel okrepljen, ustvarjalen in z zavestjo o tem, kaj so njegova močna področja, kaj zmore in katera so njegova šibka področja. Menim, da je šola tista, ki vzgaja in uči o življenju.

Davis in Braun (2008) opišeta disleksijo kot naravno sposobnost, kot dar. Pravita, da vsi ljudje z disleksijo ne razvijejo enake nadarjenosti, vendar pa si delijo nekatere duševne procese. Tako Raduly Zorgo, Symthe in Gyartmathy (2010, 19) navajajo močna področja posameznikov z disleksijo, ki so: »[...] dobre sposobnosti reševanja problemov, dobre domišljjske sposobnosti, divergentno razmišljanje, originalnost, ustvarjalnost, dobra intuicija, 'umetniški' način razmišljanja, dobre sposobnosti ustvarjanja novega znanja itd.« Davis in Braun (2008, 30) dodajata, da so nekatere osebe z disleksijo nadpovprečno radovedne, razmišljajo v slikah ter imajo bujno domišljijo.

3. POMOČ Z UMETNOSTJO

3.1. OPREDELITEV POJMA

»Ustvarjalnost je sposobnost ustvarjanja novih idej, neodvisno od njihove uporabnosti. Inovativnost je sposobnost pretvarjanja novih idej v koristne izdelke ali storitve.« (Srića, 1999, 54) Kroflič (1992, 20) opredeljuje ustvarjalnost kot: »[...] dejavnost, lastnost mišljenja, način mišljenja, sposobnost, osebnostna lastnost oziroma poteza. Ustvarjanje je delovanje, odpiranje problemov, preoblikovanje situacije v okolju, izvirno preoblikovanje informacij.«

Schuller (2008) piše, da je lahko vsak posameznik ustvarjalen. Piše tudi, da je vsaka človeška dejavnost lahko ustvarjalna, če jo človek tako zaznava in se ravna po njej.

Zmožnost biti ustvarjalen je sposobnost vsakega posameznika, če si dovoli biti ustvarjalen. Zame ustvarjalnost pomeni biti v stanju, v katerem si dovolimo razvijati naše misli v smer, kjer ni napačnega odgovora ali dejanja, kjer smo lahko radovedni, razvijamo svojo domišljijo, se nam porajajo nove ideje, kjer iščemo inspiracije in rešitve v vsakdanjem življenju.

Kroflič (2015, 71) opredeljuje kreativno terapijo oziroma umetnostno terapijo »[...] kot obliko psihosocialne pomoči, ki poteka skozi proces doživljanja, izražanja in ustvarjanja z umetnostnimi izraznimi sredstvi.« Avtorica navaja pomembnost procesa samoaktualizacije pri vsakem posamezniku. Ta učinkovito poteka preko ustvarjalno izraznih sredstev. Drugo ime za umetnostno terapijo je pomoč z umetnostjo, ki jo izvaja strokovno usposobljeni dramski, gibalno-plesni, glasbeni ali likovni umetnostni terapevt. Proces pomoči z umetnostjo poteka v medsebojnem sodelovanju med uporabnikom in umetnostnim terapevtom oziroma izvajalcem ob posredovanju umetnostnega medija.

V procesu pomoči z umetnostjo izvajalec spodbuja uporabnika k izražanju preko ustvarjalno izraznih medijev. Preko ustvarjalno izraznih medijev se razvijajo likovna, dramska, glasbena, plesna terapija. Obenem se lahko razvijajo tudi področja z novjšimi vrstami umetnostnih medijev, kot so fotografija, film, video, računalniška animacija. Uporabnik preko omenjenih izraznih sredstev izrazi svoja občutja, misli, čustva ter jih posreduje drugim. Cilj pomoči z umetnostjo ni končna, dovršena umetniška stvaritev, temveč osebnostna integracija in samopotrditvev uporabnika. Izražanje preko ustvarjalno izraznih medijev lahko pozitivno pripomore vsakomur, ki se sooča z različnimi osebnimi težavami ali si želi svoj notranji svet raziskati s pomočjo umetnosti (Kroflič, 2015).

Šugman Bohinc (1994) navaja smiselnost uporabe ustvarjalno izraznih medijev. Opredeli jih kot ustvarjalne kulturne dejavnosti, ki so uporabne v socialnem delu. Socialni delavci omogočamo, ohranjamo ter razvijamo sporazumevanje, ki bo privedlo do spremembe, do nečesa novega in do morebitnega premika iz problematičnih medsebojnih odnosih. Nadaljuje z mislijo, da je uporaba kulturnih dejavnosti primeren medij, ki v varnem odnosu omogoča ter spodbuja komunikacijo med vsemi udeleženci, torej med uporabnikom in izvajalcem ter med uporabnikom in socialnim delavcem. Kustec (2011b) se pridružuje smiselnosti uporabe ustvarjalno izraznih medijev, saj pripomorejo k razvijanju rešitve, ustvarjanju prostora in časa za konstruktivno komunikacijo med udeleženci v rešitvi problema.

Plesna, dramska, glasbena in likovna terapija so se sprva razvile kot dopolnilna metoda osnovni psihoterapevtski metodi v psihiatričnih bolnišnicah, kasneje pa tudi kot samostojna terapevtska metoda. Danes umetnostni terapevti izvajajo pomoč z umetnostjo v splošnih bolnišnicah, šolah, zdravstvenih centrih, zaporih, zasebnih inštitutih in na univerzah (Šugman Bohinc, 1994). Umetnost je postala terapevtsko sredstvo za zdravljenje ali lajšanje duševnih težav in motenj. Izražanje preko umetnosti uporabniku omogoča, da se zazre vase in v svoje težave, jih ustrezno predela, doživi sprostitev in jih s pomočjo terapevta ali izvajalca reši na nov način (Pečjak, 2006).

»Pomoč z umetnostjo ali umetnostna terapija je mlada znanstvena disciplina, ki se uporablja v različnih ustanovah in z ljudmi z raznovrstnimi željami, težavami in problemi.« (Case in Dalley, 1992 po Hladnik in Kobolt, 2013, 162) Pomoč se lahko izvede individualno s posameznikom ali v skupini. Osebe, ki se odločijo za takšno vrsto pomoči, imajo prevladujoče težave, kot so na primer različne telesne bolezni in poškodbe, težave pri učenju, zasvojenost, težave v psihosocialnem zdravju itd. Namen pomoči z umetnostjo je zmanjšati in

odpraviti čustvene in vedenjske težave, težave v odnosu ter posledice različnih zlorab. Zdravljenje poteka skozi proces doživljanja, izražanja in ustvarjanja z različnimi ustvarjalno izraznimi sredstvi. Skozi umetnostni proces imajo osebe možnost izraziti sebi ter drugim v svoji okolici svoja čustva, misli ter občutja (Hladnik in Kobolt, 2013). Vogel (1996) pravi, da je umetnostna ustvarjalnost splošna človekova lastnost in ni značilna samo za nekatere ljudi, družbene razrede ali za nekatera zgodovinska obdobja. Strinjam se z avtorico, ki pravi, da je umetnost ustrezna dejavnost pri raziskovanju čustev, občutkov, idej, odnosov, misli. V nadaljevanju pravi, da umetnostno ustvarjanje pomaga urediti čustva, osvobaja duha in povzroči, da se posameznik sprosti in napravi tisto, kar si želi ustvarjati sam, brez zunanjih vplivov.

3.2. USTVARJALNO IZRAZNA SREDSTVA

LIKOVNOST

Vogel (2003 po Kustec, 2017) opredeljuje likovnost kot ustvarjalno delo z likovnimi materiali, kot so svinčnik in papir, črnilo, kreda, les, glina ipd., pravzaprav z vsem, s čimer se lahko izražamo. Kot možnosti likovnega izražanja navaja barve, oblike, materiale, prostorske like, ki spodbujajo likovno oblikovanje. Kroflič (2015, 80) opredeljuje likovno terapijo oziroma likovno dejavnost kot proces izražanja z likovnimi materiali za namene »zdravljenja«. Uporabnik namesto neposrednega pripovedovanja o svojih doživetjih iz preteklosti skozi umetnostni proces podoživlja svoje probleme in travme. Preteklo negativno izkušnjo upodobi v umetnostnem izdelku. Uporabnik se od tega odmakne, izdelek si ogleda kot dokončano dejanje in ga tudi tako sprejme. Avtorica nadaljuje z mislijo, da likovno ustvarjanje omogoča izražanje uporabnikovih vznemirjajočih se misli in čustev, čeprav se tega ne zaveda. Likovno ustvarjanje ima v procesu pomoči vključujočo, povezovalno in sprostitevno vlogo.

DRAMA

Crimmens (2006, 9) opredeljuje dramsko dejavnost kot: »Uporaba improvizacije, igre vlog, mimike, glasbe in gibanja, pripovedovanja zgodb, mask in ritualov, lutkarstva, gledaliških iger in scenaristične drame.« Pravi, da ob izvajanju dramske dejavnosti uporabnik razvija svojo samozavest, raven samozavedanja ter se lažje sprosti. Kroflič (2015, 75-76) opredeljuje dramsko terapijo oziroma dramsko dejavnost z dramskimi izraznimi sredstvi kot kreativno izražanje. Drama v tem primeru ne predstavlja formalnega gledališkega izražanja, temveč je kot fleksibilen okvir za dogajanje. Uporabnik se ima možnost izraziti ter izhaja iz pridobljenih izkušenj, sedanjosti ali vizije prihodnjih doživetij. Glavni namen dramske umetnosti je raziskovanje, doživljanje novih čustev in idej ter izražanje. Vključuje metodo improvizacije, ki je lahko plesna, gibna, besedna, zvočna ali se izvaja v tišini.

GLASBA/ZVOK

Zvok oziroma glasba sta prisotna že v zgodnjih obdobjih otrokovega življenja. Otrok se s pomočjo zvoka sporazumeva z zunanjim svetom ter izraža svoja čustva. Glasbeni instrumenti nadgradijo otrokove motorične sposobnosti, kar pripomore k razvijanju multisenzornega učenja. Otrok se ob igranju na instrument zaveda, da se instrument odziva na njegovo igranje. Tako mu ustvarjanje in igranje z zvokom predstavljata vir spodbujanja njegove domišljije (Borota, Geršak, Korošec, Majaron, Balič, 2007). Vogelnic (1994 po Kustec, 2017) pravi, da glasba pomaga pri samouresničevanju, pripomore k sproščanju, pospešuje ter izboljša učenje, lajša in zmanjšuje stres itd. Kroflič (2015, 78) navaja glasbeno terapijo oziroma glasbeno dejavnost kot medoseben umetnostni proces med izvajalcem in uporabnikom. V središču pomoči je glasbeno doživetje, kjer izvajalec pritegne uporabnika k različnim glasbenim izkušnjam (k petju, improvizaciji, poslušanju glasbe itd.). Vsaka glasbena dejavnost se lahko kombinirano izvede z drugimi ustvarjalno izraznimi sredstvi, npr. kot likovno izražanje, izražanje s plesom ali gibom, pripovedovanje zgodb itd. Petje in glasovno izražanje sta dejanji, ki spodbujata socialno interakcijo ter krepiata samozavest.

PLES/USTVARJALNI GIB

Ustvarjalni gib je aktiven pristop k učenju s pomočjo telesa. Telo oziroma gib služi kot orodje za motiviranje, razlago in udejanjanje učne snovi. Učenje skozi gib vključuje ponazoritev z gibanjem, gibalne didaktične igre, gibalno-plesno izražanje, gibalno-sprostitvene dejavnosti, gibalno-ritmične igre itd. (Geršak, 2015). Vogeltnik (1994) pravi, da z ustvarjalnim gibom sproščamo svoje napetosti, z njim povečujemo svojo sposobnost izražanja čustev, pomaga tudi pri integraciji uma, telesa in duha. Kroflič (2015, 76) navaja plesno terapijo oziroma dejavnost kot proces, kjer je telesno gibanje oziroma ustvarjanje z gibom glavno sredstvo izražanja. Primerna je za vsakogar, ki želi izraziti svoje življenje z vsemi ovirami in zapleti. Plesna dejavnost pripomore k samozavedanju, ker omogoča oblikovanje lastne telesne slike, daje občutek notranje strukture, omogoča odkrivanje samega sebe, povečuje občutek samozaupanja, povečuje občutljivost za neverbalne znake, razvija socialno zavedanje, ker spodbuja stike z drugimi ljudmi itd.

3. 3. POZITIVNI UČINKI USTVARJALNO IZRAZNIH SREDSTEV

»Učinki ustvarjalnih dejavnosti se odražajo v obliki čustvene in telesne razbremenitve; sproščenosti in nevtralizaciji stresa; izboljšanju samopodobe, samospoštovanja in samozavedsti; izboljšanju komunikacijskih spretnosti; sposobnosti ustvarjalno usmerjati lastno energijo; zmanjševanju stereotipnih, prisilnih, samodestruktivnih, agresivnih, razdiralnih in impulzivnih vedenj; izboljšanju ustvarjalnosti in širjenju domišljije; večjem zaupanju v lastno sposobnost vzpostavljanja odnosov z drugimi in iskanju pozitivnih načinov zadovoljevanja lastnih potreb; lažjemu usmerjanju na telo v bolj izurjenem spominu in lažji koncentraciji, boljšemu zavedanju sebe, doživljanju drugih in okolja.« (Kustec, 2013, 137)

Kustec (2013) na podlagi svojih izkušenj dela z otroki in mladostniki navaja pomembnost osebnega stika. Pravi, da so otroci dovzetni in pozorni, občutljivi na barve, vonj, zvoke, svetlobo, temperaturo. Pravi, da je pomembno vzpostaviti osebni stik, organizirati odprto, prijazno, optimistično učno in delovno okolje.

O pozitivnih učinkih pomoči z umetnostjo piše tudi Vogeltnik (1996, 16-19), ki trdi, da umetnostno ustvarjanje pomaga človeku do osebne integracije. Pravi, da obstaja pomembna in močna povezava med umetnostjo ter čustvovanjem. Nadaljuje z mislijo, da je umetnost

pomembna pot nebesednega izražanja o stvareh, ki jih besedno težko izrazimo. Umetnost omogoči izražanje tistim osebam, ki ne morejo ali ne želijo govoriti. Tako jim nebesedna komunikacija predstavlja vir izražanja sebe, zlasti izražanja negativnih čustev. Pravi, da umetnost pripomore k lažjemu izražanju neozaveščenih čustev, z njeno pomočjo pa se razvije tudi uporabnikova samokritika. Po njenih besedah samokritika predstavlja željo po uresničevanju, ki »sili« uporabnika, da prisluhne sebi, svojim sanjam, notranjim predstavam v svoji podzavesti. Obenem umetnostna dejavnost vsebuje sprostitve, igro in veselje. Avtorica se naveže na videnje pedagogov in psihologov, ki zagovarjajo pomembnost igre za otrokov razvoj.

4. SOCIALNE DELAVKE V ŠOLSTVU

4.1. SOCIALNO DELO IN ŠOLSKO SVETOVANJE

V šolski svetovalni službi strokovni delavci vzpostavljajo svetovalni odnos z vsemi udeleženi v šoli. Svetovalna služba predstavlja posebno mesto v šoli, ki mora biti vsem enako dostopna in razvidna. V projektu pomoči otrokom s posebnimi potrebami strokovni delavci skupaj z nosilcem individualiziranega programa (z učiteljem oziroma razrednikom) sodelujejo kot koordinatorji (Čačinovič Vogrinčič, 2008a, 16-17).

Holcomb-Malcoy (2007 po Kodele in Mešl, 2008) pravi, da imajo šolske svetovalne delavke pomembno nalogo, upoštevati morajo moč, ki jo imajo v šoli, ta moč pa lahko napravi, da se pod njihovim vplivom otroci začnejo odrekati svojim sanjam ali pa poskušajo uresničiti svoje sanje in jih svetovalne delavke pri tem podprejo. Mešl in Kodele (2008) temu dodajata še izredno pomembno vlogo učiteljic, saj so učiteljice tiste, ki so vsakodnevno v stiku z učenci. Učiteljice imajo možnost neposredno prepoznati učne težave učenca. Učiteljice tako raziskujejo načine, ki bi otroku pomagale pri premagovanju svojih težav ter sproti preverjajo učenčev napredek.

4. 2. POMOČ IN PODPORA SOCIALNIH DELAVK NA PODROČJU UČNIH TEŽAV

Delovni odnos definiramo kot odnos med socialno delavko in uporabnikom, ki sta sodelavca v skupnem projektu, v katerem soustvarjata deleže v rešitvi (Čačinovič Vogrinčič, 2008c). Čačinovič Vogrinčič (2013) navaja, da je vzpostavljanje delovnega odnosa soustvarjanja pomoči pri učnih težavah proces, v katerem spoštujemo otroštvo. Avtorica pravi, da je spoštovanje otroštva nova pomembna tema pri delu z otroki. Pomeni, da se v procesu delovnega odnosa pridružimo učencu, ki ima učne težave ter se od njega učimo. Hkrati se tudi učenec uči, kako se lahko pridruži v delovnem odnosu, kjer naše videnje doda svojemu ter ubesedi svoje razumevanje. Pomembno je, da se v procesu pomoči učenec počuti varnega.

V delovnem odnosu soustvarjamo želene izide z učencem. Koncept delovnega odnosa je uporaben tudi v šoli (Čačinovič Vogrinčič, 2013). Upoštevajo se vsi elementi delovnega odnosa:

- Dogovor o sodelovanju, ki je pomemben uvodni običaj. Pomoč in učenje se začneta z jasnim in izrečenim dogovorom o sodelovanju. Ko se sklene dogovor o sodelovanju, se lahko vzpostavi delovni odnos (Čačinovič Vogrinčič, 2008b, 21). Pomembno je, da se vsi udeleženci strinjajo s sodelovanjem. Dogovor o sodelovanju vsebuje dogovor o tem, kako bodo v delovnem odnosu delali vsi udeleženci (Čačinovič Vogrinčič, 2008c, 9).
- Instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitve, ki sta po Lüssiju (1991) temelja delovnega odnosa. Socialni delavec soustvari proces pomoči, v katerem vsi udeleženci v problemu raziskujejo svoje deleže v rešitvi in v središču katerega sta dialog in sodelovanje. Učiteljica prva povabi učenca, da skupaj raziskujeta, mu pomaga, ubesedita oviro ter skupaj raziskujeta učencev prispevek (Čačinovič Vogrinčič, 2008b, 21).
- Osebno vodenje (Vries, 1995), kjer socialna delavka v pogovoru vodi k dobrim izidom (Čačinovič Vogrinčič, 2008c, 10). Čačinovič Vogrinčič (2008b, 22) navaja, da je odnos med učiteljico in učencem osebni. Učiteljica se v odnosu odziva osebno, ima empatijo do učenca, podeli svoje videnje ter pove tudi svojo zgodbo ali izkušnjo. Navaja, da otrok z učnimi težavami potrebuje izkušnjo, da je spoštovan in ima

podporo s strani odraslih. Učiteljica je tista oseba, ki vodi k dobrim izidom, bodisi k uspešnemu učenju ali k olajšanju težave.

- Etika udeležnosti (Hoffman, 1994), kjer objektivnega opazovalca (učitelja) nadomešča sodelovanje, v katerem nihče nima končne besede, vendar se pogovor nadaljuje. Učiteljica tako odstopi od svoje moči in stališča, da poseduje dostop do končne rešitve in nadomesti z dejanjem, kjer lahko skupaj z učencem raziskujeta (Čačinovič Vogrinčič, 2008b, 23). Učiteljica in drugi odrasli, ki so udeleženi v procesu pomoči, dodajajo svojemu videnju tudi učenčevo resnico (Čačinovič Vogrinčič, 2013, 22).
- Perspektiva moči (Saleebey, 1997), ki prispeva, da v uporabniku spoštljivo iščemo njegove moči, vire. Ko ravnamo iz perspektive moči, sprašujemo po zaželenih razpletih, dobrih izidih, upanju in sanjah, sprašujemo o virih, po dobrih izkušnjah v preteklosti (Čačinovič Vogrinčič, 2008c), opori v razredu in družini itd. V kontekstu šole se tako učitelj odloči za ravnanje iz perspektive moči (Čačinovič Vogrinčič, 2008, 24).

Koncept delovnega odnosa je dopolnjen s konceptom izvirnega delovnega projekta pomoči. Projekti so izvirni, saj se za vsakega uporabnika oziroma za vsako družino na novo in posebej oblikujejo. Projekti so ustvarjeni skupaj z njimi in zanje. Obenem so delovni, saj je poudarjeno delo vseh udeležencev na sodelovanju, na aktivnostih, ki sledijo iz opravljenega dela v delovnem odnosu (Čačinovič Vogrinčič, 2008c).

Razumevanje, da sta učitelj in učenec soustvarjalca, v procese pomoči na področju vzgoje in izobraževanja prinaša novo paradigmo. Učitelj in učenec sooblikujeta učenje ter proces pomoči v dialogu, kjer učitelj posluša, razume in sliši svojega učenca. Soustvarjanje z učencem učitelja preusmeri od poučevanja in prepričevanja k poslušanju, razumevanju, dogovarjanju in skupnemu učenju na način, ki ni vnaprej določen, vendar se v procesu raziskuje in sprotno ustvarja (Magajna idr. 2008). Želene izide v izvirnem delovnem projektu pomoči tako soustvarjata uporabnik, ki je strokovnjak iz svojih izkušenj, ter socialni delavec, ki je njegov spoštljiv in odgovorni zaveznik. V odprtem prostoru pogovora prispeva pomembne informacije, se odziva na preizkušene rešitve, predlaga raziskovanje novih poti (Čačinovič Vogrinčič, 2011, 18).

Magajna (idr. 2008, 43-44) za načrtovanje pomoči pri disleksiji predlaga kombiniranje različnih pristopov glede na izstopajoče značilnosti in potrebe učenca. Avtorica posebno izpostavi pomembnost spodbujanja otroka pri branju. Negativna čustva ter izogibanje branja, s čimer se učenec običajno odzove, nadomestijo sprejemanje in spoprijemanje s težavami, hkrati pa tudi raziskovanje novih načinov obvladovanja le-tega. V nadaljevanju povzamem meni najpomembnejša:

- Poučevanje in učenje naj bo veččutno (multisenzorno), saj se posredovano gradivo s pomočjo čutov tako bolje ohrani v spominu. Slednje je še posebej pomembno pri učencih z disleksijo in v njihovem procesu pomnjenja.
- Poučevanje in učenje naj bosta dobro strukturirana, kar pomeni skrbno organiziranost ter potek po korakih. Avtorji pravijo, da sta ključnega pomena razdelitev na sestavine in pravilno zaporedje za učence s težavami pri branju in pisanju.
- Spodbujamo učenčevo samospoštovanje in pozitivno doživljanje sebe kot bralca. Učencu se pomaga tako, da prične obvladati svoje občutke tesnobe in nemoči, ki vodijo k izogibanju branju ter pisanju.
- Uporabljamo učenčeva močna področja. Učenci s specifičnimi učnimi težavami se razlikujejo po stopnji in ravni oviranosti, po svojih zmožnostih na določenih področjih ter osebnostnih lastnostih. Nekateri otroci z disleksijo imajo dobre razvite zmožnosti vizualnega mišljenja (razmišljanja v slikah) in dobro razvito vidno-prostorsko predstavljanje. Tako lahko omenjena močna področja predstavljata prednost v številnih poklicih (arhitektura, kulinarika, mehanika itd.).
- Spodbujanje, razvijanje, urjenje šibkih področij ter popravljanje primanjkljajev. V procesu pomoči z razvijanjem in urjenjem učenčevih šibkih področij ter odpravljanjem primanjkljajev prispevamo k zmanjšanju njegove notranje oviranosti. Učencu pomagamo, da pri delu postane bolj neodvisen in se čim bolj samostojno dokoplje do nadaljnjih učnih uspehov.
- Razvijanje učenčevih veščin, spoznanj ter prepričanj, ki vodijo k uspešnemu premagovanju težav (npr. veščine, kot so vztrajnost, poznavanje svojih šibkih in močnih področij, iznajdljivost ter izurjenost v uporabi različnih tehnologij in oblik podpore).

Učitelj ugotavlja, raziskuje učenčeva šibka in močna področja, sodeluje pri oblikovanju individualnega načrta pomoči učencu skupaj z njim ter spremlja njegov napredek. Za uspešno učenje je izjemno pomembno, da učitelj sodeluje z drugimi strokovnjaki. To pomeni, da skupaj načrtujejo delo, uporabljajo različne načine timskega poučevanja (npr. skupaj s specialnim pedagogom si izmenjavata vlogo pri razlagi učne snovi, ponavljanju in spremljanju napredka ter pri poučevanju). Učitelj uporablja učinkovite strategije komuniciranja (predvsem veščine aktivnega poslušanja, povzemanjem, razjasnjevanjem) z namenom, da vzpostavi pozitiven odnos s starši. Tako učitelj pridobi ustrezne in pomembne informacije o učencu, hkrati pa pokaže staršem, da jih ceni in prepozna njihov trud pri delu z otrokom za šolo. Vse to počne v korist učenca. Seveda je to pomembno tudi za starša, predvsem takrat, ko učitelj izrazi skrb za njunega otroka in za njihovo nadaljnje sodelovanje (Peklaj, 2008).

2. PROBLEM

Temo za pripravo diplomske naloge sem si izbrala iz lastnih izkušenj in izobraževanja v tujini. V 3. letniku obiskovanja gimnazije sem pridobila odločbo, s katero mi je bila potrjena učna težava disleksija. V zimskem semestru študijskega leta 2017/18 sem se prijavila na izmenjavo v Nijmegen na Nizozemsko. Udeležila sem se programa Creativity and art at work, kjer sem se prvič seznanila s pomočjo z umetnostjo.

Zasledila nisem nobene raziskave, ki bi se osredotočila na problematiko disleksije v povezavi s potencialnim virom pomoči, pomočjo z ustvarjalno izraznimi mediji. Znano pa je, da imajo otroci z disleksijo večje težave pri zapomnitvi snovi kot njihovi vrstniki, saj jim predstavljajo črke, besede ter številke velik izziv. Tako sem želela raziskovati področje, ki še ni znano in bi lahko pridobljeni rezultati prispevali k stroki socialnega dela.

Namen diplomske naloge je izvesti študijo primera, raziskati, kako ustvarjalno izrazni mediji učinkujejo na otroka, ki ima učne težave. Izvedla sem izvirni delovni projekt pomoči, ki je vključeval mene kot raziskovalko problema, otroka, ki ima učne težave, otrokovo mamo, njegovo razredničarko ter specialno pedagoginjo, ki izvaja dodatno strokovno pomoč.

Glavni namen diplomske naloge je raziskati učinke pomoči otroku z učnimi težavami, in sicer z učenjem skozi ustvarjalno izrazne medije. Zastavljeni cilji so prikazati otroku učno snov skozi ustvarjalne medije (dodatne prikaze, miselne vzorce itd.), pomoč pri zapomnitvi snovi skozi likovno upodabljanje, omogočiti pozitivno izkušnjo (kjer si lahko ustvarjalno popestri učenje z namenom, da si bo snov lažje zapomnil), prispevati k boljši koncentraciji pri učenju, omogočiti, da bodo najina srečanja služila tudi kot vir sprostitve in bo otrok lahko izrazil svoja čustva preko omenjenih sredstev.

2.1. RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

Zastavila sem si štiri raziskovalna vprašanja, na katera sem želela odgovoriti:

1. Kako otrok doživlja učinke uporabe ustvarjalno izraznih sredstev v kontekstu šolskega učenja, kjer ima težave zaradi disleksije?
2. Kakšne učinke imajo najina srečanja na otrokovo vedenje v šoli iz perspektive staršev, svetovalne delavke?
3. Kakšne konkretne učinke imajo ustvarjalno izrazna sredstva na otrokov učni proces (koncentracija, motivacija, pomnjenje, lastne ustvarjalne iniciative) pri predmetih, ki mu predstavljajo največjo oviro (perspektiva vseh štirih udeležencev)?
4. Kakšen je potencialni učinek uporabe ustvarjalno izraznih sredstev v kontekstu šolskega učenja na samopodobo otroka?

3. METODOLOGIJA

3.1. VRSTA RAZISKAVE

Raziskava je singularna študija primera, eksplorativna, empirična ter kvalitativna.

Na področju socialnega dela je študija primera pristop pri raziskovanju pojavov, procesov in postopkov s pomočjo proučevanja posameznih primerov socialnih problemov in pomoči (Mesec, 2009a). Pri raziskavah, kot so študije primera, raziskovalec želi na osnovni analize enega samega nekega pojava ali procesa spoznati njegove osnovne značilnosti. Raziskava je tudi eksplorativna oziroma poizvedovalna, saj pomeni uvod v spoznavanje neraziskanega področja problematike (Mesec, 2009b).

3.2. RAZISKOVALNI INSTRUMENT IN VIRI PODATKOV

Moji pripomočki za zbiranje empiričnih podatkov so strukturiran vprašalnik, ocenjevalne lestvice ter dnevniški zapisi mojih srečanj z deklico z učnimi težavami. Metoda zbiranja podatkov je standardiziran intervju, opravila sem štiri intervjuje. En intervju sem oblikovala posebej za deklico, tri pa za ostale udeleženske.

3.3. POPULACIJA

V izvirnem projektu pomoči sem raziskovala samo en primer: deklico, ki ima disleksijo in obiskuje 4. razred osnovne šole, ter druge udeleženke (dekličina mama, dekličina razredničarka ter šolska specialna pedagoginja). Zaradi varstva osebnih podatkov sem spremenila dekličino ime in jo bom v nadaljevanju navajala kot Najo. Naja živi v socialno urejeni družini. Oba starša sta zaposlena, družina spada v srednji ekonomski razred. Poleg tega so starši zelo predani otrokom in njihovem razvoju.

3.4. ZBIRANJE PODATKOV

Oktobra 2018 sem poklicala osnovno šolo, ki se nahaja blizu mojega doma. Svetovalni delavki sem povedala namen svoje raziskave in jo vprašala, če bi bil kdo od šolarjev pripravljen sodelovati z menoj pri raziskavi. Po nekaj dneh me je poklicala in povedala, da se je pogovarjala s specialno pedagoginjo, ki je kontaktirala mamu svoje učenke. Mama se je strinjala z mojo idejo in specialna pedagoginja mi je posredovala njen kontakt. Tako sem se v začetku novembra 2018 prvič srečala z Najo in njeno mamo, ko smo se dogovorile o poteku našega dela. V naslednjem tednu smo se na govorilnih urah pogovorile še z razredničarko. Razredničarki sem obrazložila namen svoje raziskave in jo prosila, če bi spremljala in opazovala Najo ter njen morebitni napredek in mi ob koncu srečanj podala tudi odgovore za intervju. Z vsem omenjenim se je strinjala. Konec decembra 2018 bi se morale sestati vse udeleženke v projektu, vendar je specialna pedagoginja odpovedala udeležbo. V naslednjem mesecu me je specialna pedagoginja obvestila, da jo bo nadomeščala druga specialna pedagoginja, saj ona odhaja v tujino. Z nadomestno specialno pedagoginjo sva se pogovorili po telefonu in povabila sem jo v naš projekt, s čimer se je strinjala. Dogovorili sva se, da bomo organizirali sestanek z vsemi udeleženi, vendar se to ni zgodilo, dokler se najina srečanja z Najo niso zaključila. Razredničarka se ni odzivala na mojo elektronsko pošto.

Od 7. 1. 2019 do vključno 25. 3. 2019 sva z Najo izvajali projekt učne pomoči z ustvarjalno izraznimi mediji. Učno pomoč sva izvajali praviloma ob ponedeljkih, izjemoma tudi kak drug dan v tednu, približno dve uri pa je trajalo vsako srečanje. Srečanja so vsebovala uvodno vajo za koncentracijo, kasneje sva eno uro namenili ustvarjalno izraznemu delu srečanja, kjer sva se uporabljali raznolike ustvarjalne medije (likovno upodabljanje, ples, gledališke vaje, kreativno pisanje). V drugi uri sva se posvetili učni snovi, ki sva jo poskusili izraziti preko

ustvarjalnih medijev ter miselnih vzorcev. Na prvem, na šestem in na zadnjem, dvanajstem srečanju, je Naja izpolnila tri ocenjevalne lestvice, kjer je ocenila svojo stopnjo koncentracije, pomnjenja, motivacije ter ustvarjalnosti. Tako sva spremljali njen napredek. Ob zaključku vseh dvanajstih srečanj sem izvedla še štiri intervjuje, in sicer z deklico, z njeno mamo, z razredničarko in s specialno pedagoginjo.

3.5. OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Zbrane podatke sem kvalitativno analizirala. Odgovore na intervjuje sem si sproti zapisovala in jih kasneje poskusila čim bolj dobesedno zapisati. Določila sem enote kodiranja, izjavam sem pripisala pojme, jih razvrstila v kategorije ter jih na podlagi svojih raziskovalnih vprašanj razvrstila v nadkategorije. Temu je sledilo še osno kodiranje.

Primer odprtega kodiranja:

A3	Vsako uro sva delali nekaj novega, nekaj ustvarjali, barvali, risali, se igrali, poslušali glasbo.	Ustvarjanje	Pozitivni izid srečanj	Srečanja
A4	Zelo mi je bilo všeč, da sva delali vaje za koncentracijo.	Vaje za koncentracijo	Pozitivni izid srečanj	Srečanja
A5	Tvoja razlaga mi je zelo pomagala.	Michellina razlaga	Učna pomoč	Srečanja

4. REZULTATI

Kako otrok doživlja učinke uporabe ustvarjalno izraznih sredstev v kontekstu šolskega učenja, kjer ima težave zaradi disleksije?

Po Najinih besedah so bila srečanja učne pomoči z ustvarjalno izraznimi mediji uspešna. (*Zelo mi je bilo lepo. (A1)*) Od srečanj si je najbolj zapomnila skupno ustvarjanje pred učenjem. (*Najbolj mi je bilo všeč, da sva na začetku ustvarjali. (A10)*) Izpostavila je tudi, da se je ob srečanjih zavedala svoje ustvarjalnosti. (*Spoznala sem, da mi je ustvarjalnost zelo všeč. (A38)*) Zavedala se je, da ima možnost biti ustvarjalna pred začetkom učenja in ji to lahko pomaga in predstavlja potencialni vir moči. (*Po najinih srečanjih sem tudi sama začela ustvarjati, preden sem se začela učiti. (A11); To mi je zelo pomagalo. (A12)*) Ustvarjanje ji je tako predstavljalo sprostitev pred učenjem. (*Zato, ker sem se lahko lažje sprostila, skoncentrirala, lažje zbrala svoje misli, se osredotočila na delo in ne razmišljala o končnem rezultatu. (A13)*) Prav tako je povedala, da ji je učenje z ustvarjalno izraznimi mediji ustrežnejše. (*Boljše in lažje se mi je učiti z ustvarjalno izraznimi mediji, (A40) ker sem bolj skoncentrirana na učenje, nimam občutka, da je kakšen pritisk, ampak je vse bolj sproščeno in zabavno. (A41)*) Na srečanjih sva uporabljali različna ustvarjalno izrazna sredstva, veliko sva ustvarjali na likovnem področju. (*Ob poslušanju glasbe sva se obe poskusili osredotočiti nase in ustvarjati, kar občutiva ob glasbi. (E3)*)

Kakšne učinke imajo najina srečanja na otrokovo vedenje v šoli iz perspektive staršev, učiteljice in specialne pedagoginje?

Razredničarka ni spremljala našega projekta pomoči (*Iskreno povedano, ga nisem. (B1)*), zato ni mogla jasno opredeliti, ali je vzrok Najine spremembe v procesu dela, ki so ga izvajali tekom šolskega leta, ali je vzrok v srečanjih, ki sva jih imeli midve (*Težko povem, ali se je sprememba zgodila zaradi vajinih srečanj ali na splošno tekom šolskega leta. (B6)* Ponovno težko rečem, saj ne vem, ali se je njeno vedenje spremenilo zaradi vajinih srečanj ali na splošno tekom šolskega leta. (*B20*)) Povedala je, da ni vedela za vsebino srečanj, čeprav sem ji novembra na sestanku povedala namen raziskovalne naloge. Vendar je opazila, da se je Najino vedenje v šoli spremenilo na bolje. (*Na začetku mi je Naja delovala zelo sramežljivo, (B7), zelo malo je sodelovala pri pouku, včasih niti ni direktno gledala v mojo smer, ampak povsod drugod po učilnici. (B8)*) Tako je bilo tudi opazno, da se ji je izboljšala motiviranost za učenje pri pouku. (*V njej vidimo večjo pripravljenost za sodelovanje pri pouku, (B10) je vestna pri svojem učenju, spremlja mojo razlago in pouk, glasno in jasno izrazi svoje*

odgovore ter sodeluje. (B1) Opazila sem, da je aktivnejša pri pouku, saj spremlja učno snov, pozorno me gleda in si zapisuje, ne gleda več stran, kot je včasih. (B21)) Povedala je, da se je zgodila sprememba pri njenem odnosu do šole in učenja. (Opazila sem, da nima več takšnega odpora, kot ga je imela na začetku šolskega leta. (B17)) Spremenil se je tudi njen odnos do sebe in svojega znanja, saj je razredničarka mnenja, da se zna sedaj ovrednotiti, v primerih, ko ji ne gre, pa tudi prosi za pomoč. (Prav tako sem opazila, da je bolj začela vrednotiti svoje znanje, zna točno povedati, kaj zna in česa ne, kje potrebuje pomoč. (B18)) Povedala je tudi, da je Naja začela deliti svoje znanje, pomagati svojim sošolcem, če ne razumejo učne snovi. (Prav tako sem opazila, da z veseljem pomaga tudi drugim, če česa ne znajo. (B12)) Izpostavila je tudi njeno sedanje pozitivnejšo razpoloženje. (Opazila sem, da prihaja bolj sproščena v šolo, z nasmehom na obrazu. (B22))

V načrtovanju našega projekta se je zamenjala specialna pedagoginja. Tako kot midve, sta se začeli spoznavati in graditi na odnosu ter zaupanju tudi Naja in specialna pedagoginja. Specialna pedagoginja se je z Najo spoznala šele konec januarja, ko je začela nadomeščati specialno pedagoginjo, ki z Najo izvaja strokovno pomoč že več kot eno leto. (Sama sem za vajin projekt izvedela šele konec januarja, ko sva se pogovarjali po telefonu. (C1) Želela bi si, da bi o njem kaj več izvedela, preden sem začela izvajati pomoč z Najo. (C2)) Tako je težko navedla morebitne konkretne spremembe, ki so se pojavile pred začetkom in po zaključku srečanj. (Ne morem navesti konkretnih sprememb, ki so se zgodile v zadnjih mesecih, saj sva se tudi midve šele začeli spoznavati. (C3))

Mama je kontinuirano spremljala naš izvirni projekt pomoči od oktobra 2018 do konca marca 2019 (Naš projekt sem spremljala od samega začetka, torej od oktobra, ko smo se prvič slišali. (D1)) in je tako lahko izpostavila vidne pozitivne spremembe, ki jih je opazila pri Naji. Iz njene perspektive je Naja sedaj bolj razpoložena. (Menim, da je sedaj Naja veliko bolj vesela in bolj razpoložena. (D7) Bolj je vesela. (D27)) Povedala je tudi, da so ostali člani družine opazili spremembo v njenem razpoloženju. (Tudi ostali člani so opazili, da je bolj srečna. (D28)) Prav tako je izpostavila sedanjo zavzetost za šolo in pohvalila njen napredek. (Menim, da je prišlo do spremembe pri organizaciji in odnosu do šole. (D10) Odkrito tudi povem, da je samostojnejša. (D11) Vidim tudi, da je bolj organizirana za delo. (D8) Ve, kaj mora narediti pri predmetih, kaj in kdaj mora biti vprašana, tudi ve, da mora iti prej spat, če ima naslednji dan preduro. (D9)) Povedala je, da se je Naja sama začela lotevati domačih nalog in učenja učne snovi. Preden sva se z Najo spoznali, sta se z mamo skoraj vsakodnevno

skupaj delali domače naloge, se učili, in ponavljali učne predmete. *(Ampak je začela to prakticirati popolnoma sama. (D14))*

Kakšne konkretne učinke imajo ustvarjalno izrazna sredstva na otrokov učni proces (koncentracija, motivacija, pomnjenje, lastne ustvarjalne iniciative)?

Naja je povedala, da se je pred najinimi srečanji težko zbrala ter bila osredotočena na učenje. *(Pred najinimi srečanji sem stalno nekaj mečkala, gledala okoli sobe, vedno imela nekaj v rokah. npr. svinčnik in nalivnik in se s tem igrala. (A22))* Vendar sedaj meni, da se ji je koncentracija izboljšala. *(Zdaj pa mislim, da se lažje skoncentriram, lepo sedim na stolu za mizo, sem sproščena in sem umirjena. (A23))* Povedala je, da se pred srečanji ni marala učiti, spremljala so jo negativna čustva in izjave, ki so kazala na odpor. *(Prej sem bila vedno zelo negativna (A25) in govorila: »Joj, ne da se mi.« ali pa »Ne, že spet moram to narediti.« (A26))* Vendar sedaj meni, da se ji je tudi motivacija izboljšala. *(Zdaj sem bolj pripravljena na učenje, ker mi je lažje in bolj razumem. (A27))* Prav tako je povedala, da si lažje zapomni učno snov v primerjavi z izkušnjami, ki jih je imela pred najinimi srečanji. Zelo ji pomagajo miselni vzorci. *(Pomagajo mi miselni vzorci, ko si zapišem ključne besede, zraven kaj narišem in se jih tako lažje spomnim in potem znam. (A30))* Razredničarka je mnenja, da Naja nima težav s koncentracijo. *(Mislim, da s koncentracijo nikoli ni imela težav. (B12))* Zopet je izpostavila, da se je Najina motivacija izboljšala. *(Zdi se mi, da se je njena motivacija izboljšala, (B15) imam občutek, da je bolj pripravljena za delo v šoli. (B16))* Kljub temu, da sta se specialna pedagoginja in Naja šele začeli spoznavati in graditi na njunem odnosu, je tudi ona izpostavila njeno spremembo pri motiviranosti za šolo. *(Mislim, da vselej, je Naja bolj motivirana za šolo. (C5))* Mama je opazila, da se je Naji koncentracija izboljšala *(Menim, da je sedaj bolj zbrana in skoncentrirana. (D16))* Obenem se ji zdi, da si je motivacija izboljšala, predvsem v spremembi v odnosu do šole. *(Sedaj je bolj pripravljena za učenje, bolj motivirana. (D19) Menim, da je prišlo do spremembe pri organizaciji in odnosu do šole. (D10))* Tudi ona se je strinjala z Najo, da se ji je pomnjenje izboljšalo z ustvarjanjem in s pomočjo miselnih vzorcev *(Saj si je pred začetkom učenja pomagala tako, da je nekaj ustvarjala, (D24) ko se je učila še z miselnimi vzorci. (D25))*

Kakšen je potencialni učinek uporabe izrazno-ustvarjalnih sredstev v kontekstu šolskega učenja na samopodobo otroka?

Naja se je ob sedanjih izkušnjah z učenjem z ustvarjalno izraznimi mediji pozitivno ovrednotila *(Zdi se mi, da sem bolj samozavestna, bolj sem prepričana vase pri učenju, v šoli*

in pri vseh predmetih, ki jih imamo. (A34) Sedaj bolj verjamem vase kot sem prej, pred najinimi srečanji. (A37)) Razredničarka je prav tako izpostavila, da se je njena samopodoba spremenila. (Menim, da se je njena samopodoba pozitivno spremenila. (B23) Samozavest se ji je dvignila, (B24) saj je pridobivala pozitivne informacije iz svojega okolja. (B25)) V očeh specialne pedagoginje Naja nikoli ni imela težav s svojo samopodobo in zaradi tega ni navedla nobenih sprememb na tem področju. (Najo sem dojemala kot učenko z dobro samopodobo, (C12) ki je ni strah, da bi se lotila kakšne naloge ali konkretnega problema. (C13)) Mama je bila mnenja, da se je Najina samopodoba pozitivno spremenila. Pred srečanji je imela negativno stališče o sebi in o svojih zmožnostih. (Tudi njena samopodoba se je spremenila na pozitivno. (D31) Pred vajinimi srečanji si je velikokrat rekla: »Tega ne bom znala.«, »Tega nikoli ne bom zmožna.« (D32)) Pozitivni prispevek srečanj je bil tudi v tem, da je Naja prenehala s takim mišljenjem in začela bolj verjeti vase in v svoje sposobnosti. (Sedaj tega ne govori več. (D33) Zna se tudi pohvaliti, zaupa v svoje sposobnosti. (D34))

5. RAZPRAVA

Na podlagi raziskovanja in spremljanja našega izvirnega delovnega projekta pomoči lahko potrdim, da je bil projekt uspešen. Izpolnila sem svoj glavni cilj: pomoč otroku z ustvarjalno izraznimi mediji. Želela sem opogumiti Najo, prispevati h krepitvi njene moči in ji zagotoviti, da je zmožna biti uspešna v šoli. Hkrati sem ji prikazala učenje skozi ustvarjalno izrazne medije in ji omogočila doživeti, da so ji ustvarjalni mediji lahko potencialni vir moči. Z Najo sva v teh dveh mesecih gradili na odnosu, obe sva bili odgovorni za svoj prispevek - svoj delež v rešitvi. (Čačinovič Vogrinčič, 2008c, 2011).

Strinjam se s Kustec (2011a), ki pravi, da pri delu z ustvarjalno izraznimi mediji ni pomembna ustvarjalna nadarjenost uporabnika ali izvajalca, temveč razumevanja procesa, ki se odvija. Z Najo nisva imeli veliko predznanja o likovnosti, igrilstvu ali petju, vendar sva si v procesu pomoči dopustili, da sva lahko ustvarjalni. Ustvarjalno izrazni mediji so nama pomagali, da sva izrazili občutke, izrazili najin »notranji svet« ter gradili na odnosu. Pomembno se mi pa tudi zdi, da nisva imeli predpostavke o končnem produktu. Bili sva v trenutku, v igri in v ustvarjanju.

Vsebinsko srečanj sva z Najo sproti prilagajali. Na vsakem srečanju sem predstavila namen in potek ter jo vprašala za strinjanje. Po koncu srečanja sva ga tudi ocenili in se dogovorili za potek prihodnjega srečanja. Poskusila sem prilagoditi srečanja, da bi obema ustrezala. Naji so bila srečanja zelo všeč. Povedala je, da si je najbolj zapomnila ustvarjanje pred učenjem in je to poskusila izvajati tudi sama. Tako si je Naja dopustila biti ustvarjalna ter se imela možnost izraziti preko ustvarjalnih medijev na svoj lasten način (Kustec 2013). Z raziskavo sem želela ugotoviti, ali so ustvarjalno izrazni mediji uporabni pri učenju otroku z disleksijo. V raziskavi je deklica izkusila način predstavljanja snovi, s kakršnim še ni imela izkušnje, kar je predstavljalo nekaj novega, graditev na novi izkušnji in potencialnem viru moči. V odnosu sem uporabila koncepte sodobnega socialnega dela, najpomembnejši seveda pa je koncept delovnega odnosa. Tako sva bili z Najo sodelavki v skupnem projektu, kjer sva soustvarjali deleže v rešitvi (Čačinovič Vogrinčič 2008c).

V raziskavi sem prikazala tudi vlogo učiteljice v našem procesu pomoči. Učiteljica ni spremljala projekta pomoči. Kasneje mi je povedala, da ni poznala vsebine najine učne pomoči. V času dveh mesecev projekta se ni odzivala na mojo elektronsko pošto. Osebno mislim, da je vedela za naš projekt, vendar ni bila zainteresirana zanj. Sedaj vem, da moram v naslednjih izvirnih delovnih projektih jasno opredeliti svojo vlogo, morda tudi zapisati

dogovor o sodelovanju, se že vnaprej dogovoriti za sestanke in napraviti evalvacijo napredka. Čačinovič Vogrinčič (2008, 20 - 22) navaja, da je koncept delovnega odnosa, uzakonjen kot koncept dela z učenci z učnimi težavami, zelo uporaben v šoli. Navaja, da so odrasli odgovorni za vzpostavitev in vzdrževanje odnosa. Pravi, da učitelj učenca vodi k dobrim izidom - k uspešnem učenju ali omilitvi njegovih težav. S tem se zagotovo strinjam, saj menim, da učitelj lahko s svojimi dejanji, mišljenjem ter pripravljenostjo ogromno prispeva k napredku učenca. V raziskavo sem vpeljala koncepte socialnega dela, ki prispevajo k razvijanju naše stroke na področju vzgoje in izobraževanja.

Menim, da je bila mamina vloga ključna v procesu pomoči. Že od samega začetka je bila zavzeta in predana našemu projektu. Zelo je bila vesela nad Najinim napredkom, tudi njej je odleglo, ko je Naja pri svojem učenju začela postajati samostojnejša. Ravno v fazi načrtovanja našega projekta se je zamenjala specialna pedagoginja, zato je bilo svetovalni delavki, ki je nadomestila prejšnjo, težko opaziti spremembe pri Naji. Zanimivo mi je bilo, da je imela vsaka udeleženka drugačno interpretacijo Najinega vedenja in učenega procesa. Vse so se strinjale, da se je Naji izboljšala motivacija. V času od začetku šolskega leta do začetka januarja je imela velik odpor do učenja in na splošno do šole. Sedaj, po zaključku najinih srečanj, je bila opazna sprememba. Mama je povedala, da je Naja samostojnejša pri učenju, saj se sama loti domače naloge in učenja. Razredničarka je izpostavila, da Naja v šoli bolj spremlja učno snov ter pomaga svojim sošolcem, če česa ne razumejo. Specialna pedagoginja je povedala, da je deklica bolj vestna in organizirana pri svojem učenju, ve, katero učno snov že zna in kaj mora še ponoviti.

Mama je mnenja, da so se ji koncentracija, motivacija in pomnjenje učne snovi izboljšali v primerjavi z izkušnjami, ki jih je imela pred začetkom projekta. Naja je začela tudi ustvarjati in si pomagati z miselnimi vzorci (Kustec, 2013).

Razredničarka je mnenja, da Naja nima težav s koncentracijo, razen v primerih, ko ji večje težave predstavlja konkretna učna snov. Glede morebitnega izboljšanja Najinega pomnjenja ter ustvarjalnosti razredničarka in specialna pedagoginja nista opazili spremembe oziroma nista odgovorili na moje vprašanje v zvezi s tem.

Razredničarka in mama sta opazili pomembno spremembo v Najinem čustvenem vedenju - v šolo prihaja bolj vesela in boljje razpoložena. Prav tako sta se strinjali, da je Naja postala samozavestnejša, ima večje zaupanje vase in je prepričana v svojo zmožnost naučiti se učno snov (Kustec, 2013).

V primerjavi z njima je bila specialna pedagoginja drugačnega mnenja, saj je Najo že od samega začetka projekta (ko je nadomestila prejšnjo svetovalno delavko) videla kot deklico z dobro samopodobo.

Logično se mi zdi, da uporaba ustvarjalno izraznih medijev ne ustreza vsakomur. Od vsakega uporabnika (otroka ali odraslega) je odvisno, ali je pripravljen (se npr. počuti dovolj varnega v odnosu) sodelovati na način, ki vključuje umetnostna sredstva in se prepustiti svoji ustvarjalnosti. Takšna oblika dela je seveda odvisna tudi od pomagajočega in njegovih interesov, znanj in spretnosti ravnanja. Menim, da je uporaba ustvarjalno izraznih medijev v kontekstu šole primeren način podajanja učne snovi, saj se učenci učijo skozi uporabo drugih čutov, spretnosti in tehnik. Prav tako lahko ustvarjalni mediji predstavljajo sredstvo za povezovanje in poglobljanje odnosa med uporabnikom in socialnim delavcem oziroma izvajalcem učne pomoči.

6. SKLEPI

- Izvirni delovni projekt z ustvarjalno izraznimi mediji je bil uspešen, ker je bil izpolnjen glavni namen in cilj oceniti učinke pomoči.
- Deklica je ob srečanjih izkusila učenje prek ustvarjalno izraznih medijev in spoznala, da ji takšno učenje ustreza bolj od običajnega. Naučila se je uporabljati ustvarjalne medije v kontekstu učenja z različnimi tehnikami (likovne, glasbene, plesno gibalne in dramsko igralne tehnike). Učno snov si je tako lažje predstavljala in zapomnila. Prav tako so ji pomagali miselni vzorci, zapisovanje besed z različnimi barvami ter risanje simbolov/slik ob učni snovi.
- Ustvarjalno izrazni mediji lahko prispevajo h kreativnosti otroka. V raziskavi sem pokazala, da se je deklica zavedala svoje ustvarjalnosti in jo uporabila kot vir moči za uspešnejše šolsko delo.
- Deklica je postala samostojnejša, spremenila je svoj odnos do šole in učenja, ki je postal bolj pozitiven, bolj se je znala organizirati v šoli in doma. Vidno se je spremenilo njeno razpoloženje, kar je bilo opazno tako doma kot v šoli.
- Vse udeleženske v izvirnem projektu pomoči so se strinjale, da se je deklici motivacija za šolo izboljšala. Deklica in mama sta se strinjali, da sta se ji obenem izboljšala tudi koncentracija in pomnjenje oziroma si je lažje zapomnila učno snov. Razredničarka in specialna pedagoginja nista opazili spremembe v stopnji njene koncentracije, njene zmožnosti zapomnitve učne snovi ter njene ustvarjalnosti.
- Koncept delovnega odnosa in soustvarjanja je lahko uporaben v šoli, če so vsi udeleženci pripravljeni izvesti projekt pomoči v korist otroka in prispevati svoj delež k procesu pomoči in k rešitvi problema.

7. PREDLOGI

- Predlagam, da se pomoč z umetnostjo začne uveljavljati v šolskem sistemu. Menim, da lahko otroci preko ustvarjalnih dejavnosti lažje izrazijo svoje občutke, se ob izražanju lažje zavedajo svoje ustvarjalnosti ter jim ustvarjalni mediji predstavljajo vir sprostitve in zabave.
- Predlagam, da bi v okviru študija socialnega dela izvedeli več informacij o ustvarjalno izraznih dejavnosti, kjer bi se lahko naučili strokovne tehnike in jih uporabili kot sredstvo pri pomoči z uporabniki.
- Predlagam, da se izvirni delovni projekt oziroma najino skupno učenje z Najo nadaljuje.
- Predlagam, da se Naja vpiše v gledališki, likovni, pevski ali plesni krožek, kjer bi lahko v nadaljevanju krepila in razvijala svojo ustvarjalnost.

8. LITERATURA

Borota, B., Geršak, V., Korošec, H., Majaron, E., Balič, E. (2007). *Music, dancing and puppets in child's play*. Koper: Univerza na Primorskem.

Crimmens, P. (2006). *Drama therapy and storymaking in special education*. London, Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.

Davis, R., D. & Braun, E., M. (2008). *Dar disleksije zakaj nekateri pametni ljudje ne znajo brati in kako se tega lahko naučijo*. Ljubljana: V.B.Z.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2008a). *Programske smernice, program osnovnošolskega izobraževanja*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Čačinovič Vogrinčič, G., (2008b). *Soustvarjanje v osnovni šoli: učenje kot pogovor*. Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2008c). *Vzpostavljanja delovnega odnosa in osebnega stika*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Čačinovič Vogrinčič, G., (2011). Soustvarjanje v delovnem odnosu: izvirni delovni projekt pomoči. V L. Šugman Bohinc (ur.), *Učenci z učnimi težavami, izvirni delovni projekt pomoči* (str. 15 – 36). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Čačinovič Vogrinčič, G., (2013). Spoštovanje otroštva. V T. Kodele & N. Mešl. (ur.) *Otrokov glas v procesu učenja in pomoči, priročnik za vrtce, šole in starše* (str. 11–40). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Davis, R., D. & Braun, E., M. (2008). *Dar disleksije: zakaj nekateri pametni ljudje ne znajo brati in kako se tega lahko naučijo*. Ljubljana: V.B.Z.

Geršak, V. (2015). Misliti skozi gib in ples: ustvarjalni gib kot učni pristop. V D. Hozjan (ur.), *Aktivnosti učencev v učnem procesu* (str. 529–545). Koper: Univerzitetna založba Annales.

Hladnik, I., Kobolt, A. (2013). Skupinski dramski proces, usmerjen v delo z arhetipi in ciljem podpore osebam s težavami v duševnem razvoju. *Socialna pedagogika (Ljubljana)*, 17(3/4), 159–187.

- Janželj, L. (2011). Pravni vidiki učnih težav. V S. Pulec Lah & M. Velikonja (ur.) *Učenci z učnimi težavami, izbrane teme* (str. 38–52). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Kavkler, M., Magajna, L. (2008). Učne težave kot posebne vzgojno izobraževalne potrebe – opredelitev, razsežnost in podskupine učnih težav. V L. Magajna, M. Kavkler, G. Čačinovič Vogrinčič, S. Pečjak, K. Bregar Golobič. *Učne težave v osnovni šoli: problemi perspektive, priporočila* (str. 23–31). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Kavkler, M. (2009). Modeli in strategije za obravnavo učencev z učnimi težavami – vpliv na spremembe v poučevalni praksi. *Sodobna pedagogika*, 60(126), 362–375.
- Kavkler, M. (2011). Konceptualne osnovne obravnave učencev z učnimi težavami. V M. Košak Babuder & M., Velikonja (ur.), *Učenci z učnimi težavami, pomoč in podpora* (str. 8–42). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Kroflič, B. (1992). *Ustvarjanje skozi gib*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Kroflič, B. (2015). Umetnostna terapija – pomoč z umetnostjo. V Peljhan, M. (ur.) *Fototerapija, od konceptov do prakse*. Kamnik: CIRIUS, Center za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje.
- Kustec, K. (2011a). Umetnostna izrazna sredstva v socialnem delu. *Socialno delo*, 50(1), 27–33
- Kustec, K. (2011b). Ustvarjalni pristopi pri psihosocialni podpori in pomoči. *Šolsko svetovalno delo: Revija za svetovalne delavce v vrtcih, šolah in domovih*, XV (1/2), 51–60.
- Kustec, K. (2013). Ustvarjalne dejavnosti in otrokov glas v skupini. V T., Kodele & N., Mešl. (ur.) *Otrokov glas v procesu učenja in pomoči, priročnik za vrtce, šole in starše*. (str. 136–159). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Kustec, K. (2017). Uporaba izrazno-ustvarjalnih medijev v socialnem delu in sorodnih poklicih pomoči. *Socialno delo*, 56(2), 81–98.
- Kodele, T. & Mešl, N. (2011). Učiteljice in šolske svetovalne delavke o uvajanju koncepta delovnega odnosa soustvarjanja v šoli. V L., Šugman Bohinc (ur.), *Učenci z učnimi težavami, izvirni delovni projekt pomoči*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

- Magajna, L., Kavkler, M., Čačinovič Vogrinčič G., Pečjak, S., Bregar Golobič, K. (2008). *Koncept dela: Učne težave v osnovni šoli*. Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo.
- Magajna, L. (2008). Učne težave in šolska neuspešnost – kompleksnost, razsežnost, opredelitev. V L. Magajna, S. Pečjak, C. Peklaj, g. Čačinovič Vogrinčič, K. Bregar Golobič, M. Kavkler, S. Tancig. *Učne težave v osnovni šoli: problemi, perspektive, priporočila*. (str. 15– 22) Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Magajna, L., Kavkler M., Košir (2011). Osnovni pojmi. V S. Pulec Lah & M. Velikonja (ur.) *Učenci z učnimi težavami, izbrane teme*. (str. 8–22). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Mesec, B (2009a). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu II: Kvalitativna raziskava*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mesec, B (2009b). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu II: študijsko gradivo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Pečjak, V. (2007). *Psihološka podlaga vizualne umetnosti*. Ljubljana: Debora.
- Peklaj, C. (2008). Učenec z učnimi težavami kot soustvarjalec pomoči in učenja. V L. Magajna, S. Pečjak, C. Peklaj, g. Čačinovič Vogrinčič, K. Bregar Golobič, M. Kavkler, S. Tancig. *Učne težave v osnovni šoli: problemi, perspektive, priporočila*. (str. 71–78) Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Raduly-Zorgo, E., Smythe, I., Gyarmathy. (2010). *Disleksija – vodnik za tutorje*. Ljubljana: Bravo, društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami.
- Reid G., Kavkler, M., Viola, G., S., Košak Babuder M., Magajna, L. (2007). *Učenci s specifičnimi učnimi težavami: skriti primanjkljaj – skriti zaklad*. Ljubljana: Bravo, društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami.
- Schuller, A. (2008). Ustvarjalnoterapevtski proces: imaginacija, (inter)akcija, (avto)refleksija. V: B. Caf & B. Cajnko (ur.), *Oblike in metode dela v umetnostni terapiji* (str. 11–21). Maribor: Slovensko združenje umetnostnih terapevtov.
- Srića, V. (1999). *Ustvarjalno mišljenje*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
- Šugman Bohinc, L. (1994). Socialno kulturno delo. *Socialno delo*, 33(4), 317–324.

Vogelnik, M. (1994). *Ustvarjalni gib: plesno-gledališki priročnik*. Ljubljana: Zveza kulturnih organizacij Slovenije.

Vogelnik, M. (1996). *Likovnost v skupini in umetnostna terapija*. Koper: VITA.

Zakon o osnovni šoli (ZOsn) (2006). Ur. l. RS, 81/2006.

Zupanc, M., Zupanc, K. (2013). *Živeti z disleksijo in talentom*. Celje: M-finace.

9. PRILOGE

Priloga 1: Odgovori na vprašanja v intervjuju

Intervju A

1. Kako si doživela najina srečanja?

Bilo mi je lepo. (A1) Zelo veliko sem se naučila in si zapomnila, ker sva skupaj ponavljali učno snov. (A2) Vsako uro sva delali nekaj novega, nekaj ustvarjali, barvali, risali, se igrali, poslušali glasbo. (A3) Zelo mi je bilo všeč, da sva delali vaje za koncentracijo. (A4) Tvoja razlaga mi je zelo pomagala, (A5) da sem si učno snov lahko konkretno predstavljala (npr. naravoslovje in tehnika) (A6), si lažje zapomnila in se potem spomnila, o čem sva se pogovarjali, ko sem se sama učila. (A7) Zelo dobro razlagaš, (A8) zelo mi je pomagalo pri učenju. (A9)

2. Kaj ti je bilo na najinih srečanjih najbolj všeč?

Najbolj mi je bilo všeč, da sva na začetku ustvarjali. (A10) Po najinih srečanjih sem tudi sama začela ustvarjati, preden sem se začela učiti. (A11) To mi je zelo pomagalo. (A12) Zato, ker sem se lahko lažje sprostila, skoncentrirala, lažje zbrala svoje misli, se osredotočila na delo in ne razmišljala o končnem rezultatu. (A13)

3. Kako, na kakšen način so ti srečanja pomagala pri učenju?

Najina srečanja so mi zelo pomagala. (A14) Veliko lažje se mi je bilo sploh začeti učiti. (A15) Zelo mi je pomagalo, da sva ponovili snov, ki je nisem znala. (A16) Potem sem lahko sama lažje ponovila celotno snov. (A17) Ker sva skupaj že ogromno naredili ob ponedeljkih, se mi je bilo treba čez teden manj učiti. (A18)

4. Kakšne spremembe si doživela pri učnem procesu (koncentracija, motivacija, pomnjenje) v primerjavi s tvojimi izkušnjami pred začetkom najinega sodelovanja?

Mislim, da se mi je koncentracija zelo izboljšala, (A19) saj se mi zdi, da se lažje osredotočim na snov, ki jo ponavljam. (A20) Pred najinimi srečanji nisem bila velikokrat zbrana, ko sem se učila. (A21) Pred najinimi srečanji sem stalno nekaj mečkala, gledala okoli sobe, vedno imela nekaj v rokah, npr. svinčnik in nalivnik in se s tem igrala. (A22) Zdaj pa mislim, da se lažje skoncentriram, lepo sedim na stolu za mizo, sem sproščena in sem umirjena. (A23)

Pred najinimi srečanji se mi nikoli ni dalo učit. (A24) Prej sem bila vedno zelo negativna (A25) in govorila: »Joj, ne da se mi.« ali pa »Ne, že spet moram to narediti.« (A26) Zdaj sem bolj pripravljena na učenje, ker mi je lažje in bolj razumem. (A27) Če ne razumem kakšne učne snovi, vprašam za pomoč. (A28)

Mislim, da si sedaj lažje zapomnim snov, ki se jo učim. (A29) Pomagajo mi miselni vzorci, ko si zapišem ključne besede, zraven kaj narišem in se jih tako lažje spomnim in potem znam. (A30)

Pred najinimi srečanji nisem bila ustvarjalna, nikoli nisem sama kaj ustvarjala. (A31) Zdaj mi je postalo zelo všeč, (A32) tudi sama sem začela več ustvarjati z barvicami, plastelinom, tempera barvami. (A33)

5. Kakšne spremembe si opazila pri sebi v zadnjih tednih najinega sodelovanja? Kako sedaj vidiš sebe, svoje zmožnosti in potenciale v primerjavi z izkušnjami, ki si jih imela pred začetkom najinih srečanj?

Zdi se mi, da sem bolj samozavestna, bolj sem prepričana vase pri učenju, v šoli in pri vseh predmetih, ki jih imamo. (A34) Zdi se mi, da tudi v razred hodim bolj pripravljena, narejene imam vse domače naloge, vem, kaj se moram učiti in doma ponoviti. (A35) Ni me več tako strah ocenjevanja. (A36) Sedaj bolj verjamem vase kot sem prej, pred najinimi srečanji. (A37)

6. Kako sedaj razumeš ustvarjalnost in učenje skozi ustvarjalno izrazne medije v primerjavi z učenjem, ki si ga izvajala pred začetkom najinih srečanj?

Spoznala sem, da mi je ustvarjalnost zelo všeč, (A38) začela sem tudi sama ustvarjati in kaj narediti. (A39) Boljše in lažje se mi je učiti z ustvarjalno izraznimi mediji,

(A40) ker sem bolj skoncentrirana na učenje, nimam občutka, da je kakšen pritisk, ampak je vse bolj sproščeno in zabavno. (A41)

7. Kaj si si najbolj zapomnila od najinih srečanj in najinega sodelovanja?

Najbolj sem si zapomnila to, da sva ustvarjali. (A42) Najbolj mi je bilo všeč ustvarjali z glino, s prstnimi barvami, ko sva risali miže. (A43) Naučila sem se tudi pravilnega učenja, ki mi ustreza. (A44)

Intervju B:

1. Kako ste spremljali in doživljali naš projekt pomoči?

Iskreno povedano, ga nisem. (B1) Nisem točno vedela, kaj izvajata, (B2) oziroma nisem vedela, kako bi lahko pri vajinih srečanjih pomagala. (B3) Vedela sem, da se ob ponedeljkih po pouku izvaja učna pomoč. (B4) Vendar sem tudi vedela, da se je Naja vedno veselila ponedeljkov in vajinih srečanj. (B5)

2. Kakšne konkretne spremembe, morebitne premike ste opazili pri deklici po najinih srečanjih?

Težko povem, ali se je sprememba zgodila zaradi vajinih srečanj ali na splošno tekom šolskega leta. (B6) Na začetku mi je Naja delovala zelo sramežljivo, (B7) zelo malo je sodelovala pri pouku, včasih niti ni direktno gledala v mojo smer, ampak povsod drugod po učilnici. (B8) Sedaj pa se mi zdi, da se je počasi začela odpirati. (B9) V njej vidim večjo pripravljenost za sodelovanje pri pouku, (B10) je vestna pri svojem učenju, spremlja mojo razlago in pouk, glasno in jasno izrazi svoje odgovore ter sodeluje. (B11) Prav tako sem opazila, da tudi z veseljem drugim pomaga, če česa ne znajo. (B12)

2.1. Na kakšen način se je spremenil njen učni proces (koncentracija, pomnjenje, motivacija)?

Kaj pa vem. Mislim, da s koncentracijo nikoli ni imela težav. (B12) Razen v primerih, ko česa ni razumela, je nehala slediti in ji je zaradi tega padla koncentracija. (B14) Zdi se mi, da se je njena motivacija izboljšala, (B15) imam občutek, da je bolj

pripravljena za delo v šoli. (B16) Opazila sem, da nima več takšnega odpora, kot ga je imela na začetku šolskega leta. (B17) Prav tako sem opazila, da je bolj začela vrednotiti svoje znanje, zna točno povedati, kaj zna in česa ne, kje potrebuje pomoč. (B18) Rekla bi, da je vzorna učenka. (B19)

2.2. Kako se je njeno vedenje v šoli in doma spremenilo?

Ponovno težko rečem, saj ne vem, ali se njeno vedenje spremenilo zaradi vajinih srečanj ali na splošno tekom šolskega leta. (B20) Opazila sem, da je aktivnejša pri pouku, saj spremlja učno snov, pozorno me gleda in si zapisuje, ne gleda več stran kot je včasih. (B21) Opazila sem, da v šolo prihaja bolj sproščena, z nasmehom na obrazu. (B22)

2.3. Kako se je njena samopodoba spremenila?

Menim, da se je njena samopodoba pozitivno spremenila. (B23) Samozavest se ji je dvignila, (B24) saj je pridobivala pozitivne informacije iz svojega okolja. (B25) Tako se mi zdi, da je vse povezano, njeno znanje je trdnjše in prepričanje, da je uspešnejša (B21) in tako sta se ji dvignili tudi samozavest in samopodoba.

Intervju C:

1. Kako ste spremljali in doživljali naš projekt pomoči?

Sama sem za vajin projekt izvedela šele konec januarja, ko sva se pogovarjali po telefonu. (C1) Želela bi si, da bi o njem izvedela kaj več, preden sem začela izvajati pomoč z Najo. (C2)

2. Kakšne konkretne spremembe, morebitne premike ste opazili pri deklici po najinih srečanjih?

Ne morem navesti konkretnih sprememb, ki so se zgodile v zadnjih mesecih, saj sva se tudi midve šele začeli spoznavati. (C3) In tudi za naju so bila srečanja drugačna, bolj zadržana, vendar je sedaj že mnogo lažje, sva obe bolj sproščeni. (C4)

2.1. Na kakšen način se je spremenil njen učni proces (koncentracija, pomnjenje, motivacija)?

Mislim, da je Naja bolj motivirana za šolo. (C5) Saj tudi pri mojih učnih urah ve, kaj morava predelati, kaj bi si še želela dodatno ponoviti, česa ne zna in ne razume itd. (C6)

2.2. Kako se je njeno vedenje v šoli in doma spremenilo?

Kot sem rekla, zdi se mi bolj motivirana za skupno delo, (C7) veliko samostojnejša. (C8) Zdi se mi, da se je malo bolj odprla, (C9) ni več tako sramežljiva kot na začetku, počasi pridobiva na zaupanju. (C10)

2.3. Kako se je njena samopodoba spremenila (izboljšanje samozavesti ...)?

Ne vem, če se je njena samopodoba izboljšala samo zaradi vajinih srečanj. (C11) Najo sem dojemala kot učenko z dobro samopodobo, (C12) ki je ni strah, da bi se lotila kakšne naloge ali konkretnega problema. (C13) Ko je uspešna, se ji vidi v očeh, ki ji kar žarijo, in tudi v njeni drži. (C14) Tudi sama ve, kdaj je uspešna. (C15) Seveda pa najraje počne tisto, kar ji gre dobro, branja pretirano ne mara.

Intervju D:

1. Kako ste spremljali in doživljali naš projekt pomoči?

Naš projekt sem spremljala od samega začetka, torej od oktobra, ko sva se prvič slišali. (D1) Doživela sem ga kot zelo pozitivno izkušnjo, tako zanjo kot tudi zame. (D2) Rekla bi, da je naš projekt bil zelo uspešen. (D3) Naja se je zelo veselila srečanj (D4) in tudi po srečanjih je bila vedno dobro razpoložena. (D5) Zelo sem zadovoljna z njenim napredkom, saj vidim, da se je zgodila sprememba. (D6)

2. Kakšne konkretne spremembe, morebitne premike, ste opazili pri deklici po najinih srečanjih?

Menim, da je sedaj Naja veliko bolj vesela in boljše razpoložena. (D7) Vidim tudi, da je bolj organizirana za delo, (D8) ve, kaj mora narediti pri predmetih, kaj in kdaj mora biti vprašana, ve tudi, da mora iti prej spat, če ima naslednji dan preduro. (D9) Menim, da je prišlo do spremembe pri organizaciji in odnosu do šole. (D10) Odkrito tudi povem, da je

samostojnejša. (D11) Vajina srečanja so tudi meni ogromno pomagala, (D12) saj mi ni bilo potrebno vsak dan sedeti z njo in se učiti, (D13) ampak je začela to prakticirati popolnoma sama. (D14)

2.1. Na kakšen način se je spremenil njen učni proces (koncentracija, pomnjenje, motivacija)?

Zagotovo se ji je izboljšala koncentracija. (D15) Menim, da je sedaj bolj zbrana in skoncentrirana (D16) ter posledično bolj pripravljena na delo in za sodelovanje tako v šoli kot doma. (D17) Menim, da se ji je tudi motivacija izboljšala, saj je imela pred vajinimi srečanji ogromen odpor do šole. (D18) Sedaj je bolj pripravljena za učenje, je bolj motivirana. (D19) Hkrati se bolj z veseljem uči, ni ji več težko. (D20) Tudi velikokrat je rekla: »To sva pa z Michelle delali.« (D21) Verjamem, da ji je veliko ostalo od vajinih srečanj. (D22) Tudi pomnjenje se ji je izboljšalo, (D23) saj si je pred začetkom učenja pomagala tako, da je nekaj ustvarjala (D24) in se je učila še z miselnimi vzorci. (D25)

2.2. Kako se je njeno vedenje v šoli in doma spremenilo?

Njeno vedenje se je pozitivno spremenilo. (D26) Bolj je vesela. (D27) Tudi ostali člani so opazili, da je bolj srečna. (D28) Zdi se mi, da je postala bolj pridna za šolo. (D29) Prav tako ustvarjalna, saj je začela bolj risat, pisat, čečkat itd. (D30) Kakor sem rekla, je prišlo do spremembe v odnosu do šole, saj je ni več toliko strah, ve, kaj mora narediti, vestna je pri učenju in delanju svojih domačih nalog.

2.3. Kako se je njena samopodoba spremenila?

Tudi njena samopodoba se je spremenila na pozitivno. (D31) Pred vajinimi srečanji si je velikokrat rekla: »Tega ne bom znala.«, »Tega nikoli ne bom zmožna.« (D32) Sedaj tega ne govori več. (D33) Zna se tudi pohvaliti, zaupa v svoje sposobnosti. (D34) Zdi se mi, da je bolj samozavestna. (D35)

Priloga 2: Odprto kodiranje

Odprto kodiranje intervjuja A

Zaporedna izjava	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija
A1	Zelo mi je bilo lepo.	Lepo	Pozitivni občutki	Srečanja
A2	Zelo veliko sem se naučila in si zapomnila, ker sva skupaj ponavljali učno snov.	Veliko se naučila in si zapomnila	Pozitivni izid srečanj	Srečanja
A3	Vsako uro sva delali nekaj novega, nekaj ustvarjali, barvali, risali, se igrali, poslušali glasbo.	Ustvarjanje	Pozitivni izid srečanj	Srečanja
A4	Zelo mi je bilo všeč, da sva delali vaje za koncentracijo.	Vaje za koncentracijo	Pozitivni izid srečanj	Srečanja
A5	Tvoja razlaga mi je zelo pomagala,	Michellina razlaga	Učna pomoč	Srečanja
A6	da sem si učno snov lahko konkretno predstavljala (npr. naravoslovje in tehnika);	Predstavljanje učne snovi	Učna pomoč	Srečanja

A7	si lažje zapomnila in se potem spomnila, o čem sva se pogovarjali, ko sem se sama učila.	Zapomnitev učne snovi	Učna pomoč	Srečanja
A8	Zelo dobro razlagaš.	Michellina razlaga	Učna pomoč	Srečanja
A9	Zelo mi je pomagalo pri učenju.	Učenje	Učna pomoč	Srečanja
A10	Najbolj mi je bilo všeč, da sva na začetku ustvarjali.	Ustvarjanje pred učenjem	Učenje z ustvarjalno izraznimi mediji	Srečanja
A11	Po najinih srečanj sem tudi sama začela ustvarjati, preden sem se začela učiti.	Ustvarjanje pred učenjem	Učenje z ustvarjalno izraznimi mediji	Srečanja
A12	To mi je zelo pomagalo,	Ustvarjanje pred učenjem	Učenje z ustvarjalno izraznimi mediji	Srečanja
A13	zato, ker sem se lahko lažje sprostila, se skoncentrirala, lažje zbrala svoje misli, se osredotočila na delo in ne razmišljala o končnem rezultatu.	Ustvarjanje pred učenjem	Učenje z ustvarjalno izraznimi mediji	Srečanja
A14	Najina srečanja so mi zelo pomagala.	Uspešna srečanja	Pozitivni izid srečanj	Srečanja

A15	Veliko lažje se mi je bilo sploh začeti učiti.	Lažji pričetek učenja	Pozitivni izid srečanj	Srečanja
A16	Zelo mi je pomagalo, da sva ponovili snov, ki je nisem znala,	Ponovitev snovi, ki je ni znala	Učna pomoč	Srečanja
A17	potem sem lahko sama lažje ponovila celotno snov.	Ponovitev celotne učne snovi	Učna pomoč	Srečanja
A18	Ker sva ogromno naredili ob ponedeljkih, se mi je bilo treba čez teden manj učiti.	Manj učenja kot običajno	Učna pomoč	Srečanja
A19	Mislim, da se mi je koncentracija zelo izboljšala,	Izboljšanje koncentracije	Pozitivni izid srečanj	Učni proces
A20	da se lažje osredotočim na snov, ki jo ponavljam.	Osredotočenost na snov	Pozitivni izid srečanj	Učni proces
A21	Pred najinimi srečanji nisem bila velikokrat zbrana, ko sem se učila.	Nezbranost	Izkušnje pred začetkom srečanj	Učni proces

A22	Pred najinimi srečanji sem stalno nekaj mečkala, gledala okoli sobe, vedno imela nekaj v rokah, npr. svinčnik, nalivnik in se s tem igrala.	Nezbranost	Izkušnje pred začetkom srečanj	Učni proces
A23	Zdaj pa mislim, da se lažje skoncentriram, lepo sedim na stolu za mizo, sem sproščena in sem umirjena.	Izboljšanje koncentracije	Pozitivni izid srečanj	Učni proces
A24	Pred najinimi srečanji se mi nikoli ni dalo učiti.	Brez motivacije za učenje	Izkušnje pred začetkom srečanj	Učni proces
A25	Prej sem bila vedno zelo negativna.	Negativna nastrojenost	Izkušnje pred začetkom srečanj	Učni proces
A26	»Joj, ne da se mi.« ali pa »Ne, že spet moram to narediti.«	Negativna nastrojenost	Izkušnje pred začetkom srečanj	Učni proces
A27	Zdaj sem bolj pripravljena na učenje, ker mi je lažje in bolj razumem.	Bolj motivirana za učenje	Pozitivni izid srečanj	Učni proces

A28	Če ne razumem kakšne učne snovi, prosim za pomoč.	Prosim za pomoč	Pozitivni izid srečanj	Učni proces
A29	Mislím, da si sedaj lažje zapomnim snov, ki se jo učim.	Zapomnitev učne snovi	Pozitivni izid srečanj	Učni proces
A30	Pomagajo mi miselni vzorci, ko si zapišem ključne besede, zraven kaj narišem, in se jih tako lažje spomnim in potem znam.	Pomoč z miselnimi vzorci	Učna pomoč	Učni proces
A31	Pred najinimi srečanji nisem bila ustvarjalna, nikoli nisem sama kaj ustvarjala.	Ni bila ustvarjalna	Izkušnje pred srečanji	Učni proces
A32	Zdaj mi je postalo zelo všeč.	Ustvarjalnost	Pozitivni izid srečanj	Učni proces
A33	Tudi sama se začela več ustvarjati z barvicami, plastelinom, tempera barvami.	Ustvarjalnost	Pozitivni izid srečanj	Učni proces

A34	Zdi se mi, da sem bolj samozavestna, bolj sem prepričana vase pri učenju, v šoli in pri vseh predmetih, ki jih imamo.	Sprememba samopodobe	Pozitivni izid srečanj	Samopodoba
A35	Zdi se mi, da tudi hodim bolj pripravljena v razred, narejene imam vse domače naloge, vem, kaj se moram učiti in doma ponoviti.	Večja pripravljenost za šolo	Pozitivni izid srečanj	Vedenje
A36	Ni me več tako strah ocenjevanja.	Premagovanje straha pred učiteljico in ocenjevanjem	Pozitivni izid srečanj	Vedenje
A37	Sedaj bolj verjamem vase.	Verjame vase	Pozitivni izid srečanj	Samopodoba
A38	Spoznala sem, da mi je ustvarjalnost zelo všeč,	Ustvarjalnost	Pozitivni izid srečanj	Učni proces
A39	začela sem tudi ustvarjati in sama kaj narediti.	Ustvarjalnost	Pozitivni izid srečanj	Učni proces
A40	Boljše in lažje se mi je učiti z ustvarjalno izraznimi mediji.	Lažje učenje	Učenje z ustvarjalno izraznimi mediji	Učni proces

A41	Bolj sem skoncentrirana na učenje, nimam občutka, da je kakšen pritisk, ampak je vse bolj sproščeno in zabavno.	Lažje učenje	Učenje z ustvarjalno izraznimi mediji	Učni proces
A42	Najbolj sem si zapomnila to, da sva ustvarjali.	Ustvarjanje	Učenje z ustvarjalno izraznimi mediji	Srečanja
A43	Najbolj mi je bilo vseč, ko sva ustvarjali z glino, s prstnimi barvami, ko sva risali miže.	Ustvarjanje	Učenje z ustvarjalno izraznimi mediji	Srečanja
A44	Naučila sem se tudi pravilnega učenja, ki mi ustreza.	Ustrezno učenje	Učna pomoč	Srečanja

Odperto kodiranje intervjuja B:

Zaporedna izjava	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija
B1	Iskreno povedano, ga nisem.	Ne spremljanje projekta pomoči	Učenje z ustvarjalno izraznimi medij	Izvirni delovni projekt pomoči
B2	Nisem točno vedela, kaj izvajata.	Ne znanje o projektu pomoči	Učenje z ustvarjalno izraznimi mediji	Izvirni delovni projekt pomoči
B3	Nisem vedela, kako bi lahko pri vajinih srečanjih pomagala.	Pomoč pri srečanjih	Učenje z ustvarjalno izraznimi mediji	Izvirni delovni projekt pomoči
B4	Vedela sem, da se ob ponedeljkih po pouku izvaja učna pomoč.	Izvajanje učne pomoči po pouku	Učenje z ustvarjalno izraznimi mediji	Izvirni delovni projekt pomoči
B5	Vendar sem tudi vedela, da se je Naja vedno veselila ponedeljkov in vajinih srečanj.	Najino veselje	Učenje z ustvarjalno izraznimi mediji	Srečanja
B6	Težko povem, ali se je sprememba zgodila zaradi vajinih srečanj ali na splošno tekom šolskega leta.	Sprememba	Izkušnje pred začetkom srečanj	Vedenje

B7	Na začetku mi je Naja delovala zelo sramežljivo.	Sramežljiva	Izkušnje pred začetkom srečanj	Vedenje
B8	Zelo malo je sodelovala pri pouku, včasih niti ni gledala direktno v mojo smer, ampak povsod drugod po učilnici.	Nezbranost med poukom	Izkušnje pred začetkom srečanj	Vedenje
B9	Vendar se mi sedaj zdi, da se je počasi začela odpirati.	Večja odprtost	Sprememba v šolskem okolju	Vedenje
B10	V njej vidim večjo pripravljenost za sodelovanje pri pouku.	Večja pripravljenost za sodelovanje	Sprememba v šolskem okolju	Vedenje
B11	Pri svojem učenju je vestna, spremlja mojo razlago in pouk, glasno in jasno izrazi svoje odgovore.	Spremljanje pouka	Sprememba v šolskem okolju	Vedenje
B12	Prav tako sem opazila, da tudi z veseljem drugim pomaga, če česa ne znajo.	Pomoč sošolcem	Sprememba v šolskem okolju	Vedenje
B13	Mislim, da s koncentracijo nikoli ni imela težav.	Koncentracija	Izkušnje pred začetkom srečanj	Učni proces

B14	Razen v primerih, ko česa ni razumela, je nehala slediti in ji je zaradi tega padla koncentracija.	Upad koncentracije	Izkušnje pred začetkom srečanj	Učni proces
B15	Zdi se mi, da se je njena motivacija izboljšala.	Motivacija	Sprememba v šolskem okolju	Učni proces
B16	Imam občutek, da je bolj pripravljena za delo v šoli.	Pripravljenost na pouk	Sprememba v šolskem okolju	Učni proces
B17	Opazila sem, da nima več takšnega odpora, kot ga je imela na začetku šolskega leta.	Zmanjšanje odpora	Sprememba v šolskem okolju	Učni proces
B18	Prav tako sem opazila, da je bolj začela vrednotiti svoje znanje, zna točno povedati, kaj zna in česa ne, kje potrebuje pomoč.	Vrednotenje znanja	Sprememba v šolskem okolju	Učni proces
B19	Rekla bi, da je vzorna učenka.	Vzorna učenka	Sprememba v šolskem okolju	Vedenje

B20	Ponovno težko rečem, saj ne vem, ali se njeno vedenje spremenilo zaradi vajinih srečanj ali na splošno tekom šolskega leta.	Sprememba	Izkušnje pred začetkom srečanj	Vedenje
B21	Aktivnejša je pri pouku, saj spremlja učno snov, pozorno me gleda in si zapisuje, ne gleda več stran, kot je včasih.	Aktivnejša pri pouku	Sprememba v šolskem okolju	Vedenje
B22	Opazila sem, da v šolo prihaja bolj sproščena, z nasmehom na obrazu.	Sproščena in nasmejana	Sprememba v šolskem okolju	Vedenje
B23	Menim, da se je njena samopodoba pozitivno spremenila.	Sprememba samopodobe	Sprememba v šolskem okolju	Samopodoba
B24	Samozavest se ji je dvignila.	Boljša samozavest	Sprememba v šolskem okolju	Samopodoba
B25	Iz svojega okolja je pridobivala pozitivne informacije.	Pozitivne informacije iz okolja	Sprememba v šolskem okolju	Samopodoba

B26	Tako se mi zdi, da je vse povezano, njeno znanje je trdnejše in tudi prepričanje, da je uspešnejša.	Trdnejše znanje	Sprememba v šolskem okolju	Samopodoba
-----	---	-----------------	----------------------------	------------

Odprto kodiranje intervjuja C:

Zaporedna izjava	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija
C1	Sama sem za vajin projekt izvedela šele konec januarja, ko sva se pogovarjali po telefonu.	Informacije o projektu pomoči	Učenje z ustvarjalno izraznimi mediji	Izvirni delovni projekt pomoči
C2	Želela bi si, da bi, preden sem začela izvajati pomoč z Najo, o njem izvedela kaj več.	Želja po informacijah	Učenje z ustvarjalno izraznimi mediji	Izvirni delovni projekt pomoči
C3	Ne morem navesti konkretnih sprememb, ki bi se zgodile v zadnjih mesecih, saj sva se tudi midve šele začeli spoznavati.	Dodatna strokovna pomoč	Sprememba v šolskem okolju	Vedenje
C4	Tudi za naju so srečanja bil drugačna, bolj zadržana, vendar je sedaj že mnogo lažje, sva obe bolj sproščeni.	Dodatna strokovna pomoč	Sprememba v šolskem okolju	Vedenje
C5	Mislim, da je Naja bolj motivirana za šolo.	Motivacija	Sprememba v šolskem okolju	Učni proces

C6	Saj tudi pri mojih učnih urah ve, kaj morava predelati, kaj bi si še želela dodatno ponoviti, česa ne zna in ne razume itd.	Uspešne ure dodatne strokovne pomoči	Sprememba v šolskem okolju	Učni proces
C7	Zdi se mi bolj motivirana za skupno delo.	Motivacija	Sprememba v šolskem okolju	Učni proces
C8	Veliko bolj je samostojna.	Samostojnost	Sprememba v šolskem okolju	Učni proces
C9	Malo bolj se je odprla.	Večja odprtost	Sprememba v šolskem okolju	Učni proces
C10	Ni več tako sramežljiva, kot na začetku, počasi pridobiva na zaupanju.	Zaupanje	Sprememba v šolskem okolju	Učni proces
C11	Ne vem, če se je njena samopodoba izboljšala samo zaradi vajinih srečanj.	Sprememba	Vedenje v šolskem okolju	Samopodoba
C12	Najo sem dojemala kot učenko z dobro samopodobo,	Dobra samopodoba	Vedenje v šolskem okolju	Samopodoba
C13	ki je ni strah, da bi se lotila kakšne naloge ali konkretnega problema.	Brez strahu	Vedenje v šolskem okolju	Samopodoba

C14	Ko je uspešna, se ji vidi v očeh, saj kar žarijo, in tudi v njeni drži.	Vidi se uspešnost	Vedenje v šolskem okolju	Samopodoba
C15	Tudi sama ve, kdaj je uspešna.	Samozavedanje	Vedenje v šolskem okolju	Samopodoba

Odprto kodiranje intervjuja D:

Zaporedna izjava	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija
D1	Naš projekt sem spremljala od samega začetka, torej od oktobra, ko smo se prvič slišali.	Spremljanje projekta	Učenje z ustvarjalno izraznimi mediji	Izvirni projekt pomoči
D2	Doživela sem ga kot zelo pozitivno izkušnjo, tako zanjo in zame.	Pozitivna izkušnja	Učenje z ustvarjalno izraznimi mediji	Izvirni delovni projekt pomoči
D3	Rekla bi, da je naš projekt bil zelo uspešen.	Uspešen projekt	Učenje z ustvarjalno izraznimi mediji	Izvirni delovni projekt pomoči
D4	Naja se je zelo veselila srečanj,	Veselje	Učenje z ustvarjalno izraznimi mediji	Izvirni delovni projekt pomoči
D5	tudi po srečanjih je bila vedno dobro razpoložena.	Dobro razpoložena	Učenje z ustvarjalno izraznimi mediji	Izvirni delovni projekt pomoči
D6	Zelo sem zadovoljna z njenim napredkom, saj vidim, da se je zgodila sprememba.	Napredek	Učenje z ustvarjalno izraznimi mediji	Izvirni delovni projekt pomoči
D7	Sedaj je Naja veliko bolj vesela in bolje razpoložena.	Boljše razpoloženje	Sprememba v domačem okolju	Vedenje

D8	Bolj je organizirana za delo.	Boljša organizacija	Sprememba v domačem okolju	Vedenje
D9	Ve, kaj mora narediti pri predmetih, kaj in kdaj mora biti vprašana, tudi ve, da mora iti prej spat, če ima naslednji dan preduro.	Boljša organizacija	Sprememba v domačem okolju	Vedenje
D10	Menim, da je prišlo do spremembe pri organizaciji in odnosu do šole.	Odnos do šole	Sprememba v domačem okolju	Vedenje
D11	Odkrito tudi povem, da je samostojnejša.	Samostojnost	Sprememba v domačem okolju	Vedenje
D12	Vajina srečanja so tudi meni ogromno pomagala,	Olajšanje mami	Sprememba v domačem okolju	Vedenje
D13	ni mi bilo potrebno vsak dan sedeti z njo in se učiti.	Olajšanje mami	Sprememba v domačem okolju	Vedenje
D14	To je začela prakticirati popolnoma sama.	Samostojnost	Sprememba v domačem okolju	Vedenje
D15	Zagotovo se ji je izboljšala koncentracija.	Izboljšanje koncentracije	Sprememba v domačem okolju	Učni proces
D16	Sedaj je bolj zbrana in skoncentrirana,	Boljša zbranost	Sprememba v domačem okolju	Učni proces

D17	bolj pripravljena na delo in za sodelovanje tako v šoli kot doma.	Večja pripravljenost	Sprememba v domačem okolju	Učni proces
D18	Pred vajinimi srečanji je imela ogromen odpor do šole.	Odpor do šole	Izkušnje pred začetkom srečanj	Vedenje
D19	Bolj je pripravljena za učenje, bolj motivirana.	Izboljšanje motivacije	Sprememba v domačem okolju	Učni proces
D20	Hkrati se bolj z veseljem uči, ni ji več težko.	Veselite do učenja	Sprememba v domačem okolju	Učni proces
D21	Tudi velikokrat je rekla: »To sva pa z Michelle delali.«	Najina izjava	Sprememba v domačem okolju	Vedenje
D22	Verjamem, da ji je veliko ostalo od vajinih srečanj.	Pozitivna izkušnja	Učenje z ustvarjalno izraznimi mediji	Srečanja
D23	Tudi pomnjenje se ji je izboljšalo.	Pomnjenje	Sprememba v domačem okolju	Učni proces
D24	Pred začetkom učenja si je pomagala tako, da je nekaj ustvarjala,	Ustvarjanje pred učenjem	Sprememba v domačem okolju	Učni proces
D25	ko se je učila še z miselnimi vzorci.	Miselni vzorci	Sprememba v domačem okolju	Učni proces

D26	Njeno vedenje se je pozitivno spremenilo.	Pozitivna izkušnja	Sprememba v domačem okolju	Vedenje
D27	Bolj je vesela.	Vesetje	Sprememba v domačem okolju	Vedenje
D28	Tudi ostali člani so opazili, da je bolj srečna.	Bolj srečna	Sprememba v domačem okolju	Vedenje
D29	Zdi se mi, da je postala bolj pridna za šolo.	Pridna za šolo	Sprememba v domačem okolju	Vedenje
D30	Prav tako je ustvarjalna, saj je začela bolj risati, pisati, čakati itd.	Ustvarjalnost	Sprememba v domačem okolju	Vedenje
D31	Tudi njena samopodoba se je spremenila na pozitivno.	Pozitivna izkušnja	Sprememba v domačem okolju	Samopodoba
D32	Pred vajinimi srečanji si je velikokrat rekla: »Tega ne bom znala.«, »Tega nikoli ne bom zmožna.«	Pogoste negativne izjave	Izkušnje pred začetkom srečanj	Samopodoba
D33	Sedaj tega ne govori več.	Prenehanje negativnih izjav	Sprememba v domačem okolju	Samopodoba
D34	Zna se tudi pohvaliti, zaupa v svoje sposobnosti.	Se zna pohvaliti	Sprememba v domačem okolju	Samopodoba
D35	Zdi se, da je bolj samozavestna.	Boljša samozavest	Sprememba v domačem okolju	Samopodoba

Odprto kodiranje dnevniških zapisov

Zaporedna izjava	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija
E1	<i>Vsaka se je predstavila – ime, najljubša barva, najljubša pijača, hrana, kaj rada počne v prostem času, kaj si želi.</i>	Predstavitev	Uvodno srečanje	Ustvarjalno izrazni mediji
E2	<i>Predlagala sem, da na list papirja vsaka nariše svoj svet, ga ustvari, kakor želi in poleg napiše povedi, s katerimi se je pred tem opisala.</i>	Predstavitev	Likovnost	Ustvarjalno izrazni mediji
E3	<i>Ob poslušanju glasbe sva se obe poskusili osredotočiti nase in ustvarjati, kar občutiva ob glasbi.</i>	Ustvarjanje ob glasbi	Likovnost	Ustvarjalno izrazni mediji
E4	<i>Lahko čečkava, riševa, barvava, ustvarjava like itd.</i>	Ustvarjanje ob glasbi	Likovnost	Ustvarjalno izrazni mediji
E5	<i>Odločili sva se, da bova ob glasbi ustvarjali miže.</i>	Ustvarjanje ob glasbi	Likovnost	Ustvarjalno izrazni mediji

E6	<i>Za danes sem si zamislila, da bi poskusili ustvarjati z glino.</i>	Ustvarjanje z glino	Likovnost	Ustvarjalno izrazni mediji
E7	<i>Danes sva na risalni list s pomočjo prstnih barv konkretno opredelili cilje najinih srečanj.</i>	Ustvarjanje s prstnimi barvami	Likovnost	Ustvarjalno izrazni mediji
E8	<i>Današnje srečanje je potekalo tako, da sva s prstnimi barvami pisali besede na risalni list ter poiskali rime.</i>	Ustvarjanje s prstni barvami	Likovnost	Ustvarjalno izrazni mediji
E9	<i>Za današnji ustvarjalni del sem se odločila, da bi se preizkusili v drami oziroma igranju.</i>	Igranje	Drama	Ustvarjalno izrazni mediji
E10	<i>Postavili sva se druga ob drugo ter ponavljali gibe, ki jih je naredila druga.</i>	Ponavljjanje gibov	Drama	Ustvarjalno izrazni mediji
E11	<i>Potem sva se odločili, da bova izvajali pantomimo.</i>	Pantomima	Drama	Ustvarjalno izrazni mediji

E12	<i>Za današnji ustvarjalni del sem si zamislila, da bi se preizkusili v plesu.</i>	Gibanje ob glasbi	Ples	Ustvarjalno izrazni mediji
E13	<i>Prižgala sem glasbo in sprva sva se samo počasi gibali ob glasbi ter ponavljali druga za drugo.</i>	Gibanje ob glasbi	Ples	Ustvarjalno izrazni mediji
E14	<i>Kasneje sva zamižali in sami poskušali plesati ob glasbi.</i>	Gibanje ob glasbi	Ples	Ustvarjalno izrazni mediji
E15	<i>Za ustvarjalni del srečanja sem se odločila, da bom povzela vajo po Kustec (2017) z naslovom Gugalnik.</i>	Gugalnik	Likovnost	Ustvarjalno izrazni mediji
E16	<i>Za današnjo ustvarjanje sem se odločila, da se bova preizkusili v kreativnem pisanju,</i>	Kreativno pisanje	Likovnost	Ustvarjalno izrazni mediji

E17	<i>poskusili napisati besede, ki se začnejo na črko s, besede, ki se končajo na a, naštevanje rim na določene besede, pisanje sopomenk besed.</i>	Naštevaje besed	Likovnost	Ustvarjalno izrazni mediji
E18	<i>Nato sva se odločili, da bova napisali pesmico.</i>	Pesmica	Likovnost	Ustvarjalno izrazni mediji
E19	<i>Za današnje srečanje sem se odločila, da bi izdelali boben.</i>	Boben	Glasba	Ustvarjalno izrazni mediji
E20	<i>Za zaključni del srečanja sem se odločila, da bi si ustvarili priznanje za najin napredek in odnos v zadnjih dveh mesecih.</i>	Izdelovanje priznanja	Likovnost	Ustvarjalno izrazni mediji

Priloga 3: Osno kodiranje

- **SREČANJA**

- Pozitivni občutki

Lepo (A1)

- Pozitivni izid srečanj

Veliko se naučila in zapomnila (A2)

Ustvarjanje (A3)

Vaje za koncentracijo (A4)

Uspešna srečanja (A14)

Lažji pričetek učenja (A15)

- Učna pomoč

Michellina razlaga (A5)

Predstavljanje učne snovi (A6)

Zapomnitev učne snovi (A7)

Michellina razlaga (A8)

Učenje (A9)

Ponovitev snovi, ki je ni znala (A16)

Ponovitev celotne snovi (A17)

Manj učenja kot običajno (A18)

Ustrezno učenje (A44)

-Učenje z ustvarjalno izraznimi sredstvi

Ustvarjanje pred učenjem (A10) (A11) (A12) (A13)

Ustvarjanje (A42) (A43)

Najino veselje (B5)

- **UČNI PROCES**

- Pozitivni izid srečani**

- Izboljšanje koncentracije (A19) (A23)

- Osredotočenost na snov (A20)

- Bolj motivirana za učenje (A27)

- Prosim za pomoč (A28)

- Zapomnitev učne snovi (A29)

- Ustvarjanje (A32) (A33) (A38) (A39)

- Izkušnje pred začetkom srečani**

- Nezbranost (A21) (A22)

- Brez motivacije za učenje (A24)

- Negativna nastrojenost (A25) (A26)

- Ni bila ustvarjalna (A31)

- Koncentracija (B13)

- Upad koncentracije (B14)

- Učna pomoč**

- Pomoč z miselnimi vzorci (A30)

- Učenje z ustvarjalno izraznimi sredstvi**

- Učenje (A40) (A41)

- Sprememba v šolskem okolju**

- Večja odprtost (B9) (C9)

- Večja pripravljenost za sodelovanje (B10)

- Spremljanje pouka (B11)

- Motivacija (B15) (C5) (C7)

- Pripravljenost na pouk (B16)

Zmanjšanje odpora (B17)

Vrednotenje znanja (B18)

Uspešne ure dodatne strokovne pomoči (C6)

Samostojnost (C8)

Zaupanje (C10)

- Sprememba v domačem okolju

Izboljšanje koncentracije (D15)

Boljša zbranost (D16)

Večja pripravljenost (D17)

Izboljšanje motivacije (D19)

Vesелje do učenja (D20)

Pomnjenje (D22)

Ustvarjanje pred učenjem (D24)

Miselni vzorci (D25)

• VEDENJE

- Pozitivni izid srečanj

Večja pripravljenost za šolo (A35)

Premagovanje straha pred učiteljico in ocenjevanjem (A36)

- Izkušnje pred začetkom srečanj

Sprememba (B6) (B20)

Sramežljiva (B7)

Nezbranost med poukom (B8)

Odpor do šole (D18)

- Sprememba v šolskem okolju

Večja odprtost (B9)

Večja pripravljenost za sodelovanje (B10)

Spremljanje pouka (B11)

Pomoč sošolcem (B12)

Vzorna učenka (B19)

Aktivnejša pri pouku (B21)

Sproščena in nasmejana (B22)

Dodatna strokovna pomoč (C3) (C4)

- Sprememba v domačem okolju

Boljše razpoložena (D7)

Boljša organizacija (D8) (D9)

Odnos do šole (D10)

Samostojnost (D11) (D14)

Olajšanje mami (D12)

Najina izjava (D21)

Pozitivna izkušnja (D26)

Veselje (D27)

Bolj srečna (D28)

Pridna za šolo (D29)

Ustvarjalnost (D30)

• SAMOPODOBA

- Pozitivni izid srečanj

Sprememba samopodobe (A34)

Verjame vase (A37)

- Sprememba v šolskem okolju

Sprememba samopodobe (B23)

Boljša samozavest (B24)

Pozitivne informacije iz okolja (B25)

- Vedenje v šolskem okolju

Sprememba (C11)

Dobra samopodoba (C12)

Brez strahu (C13)

Vidi se uspešnost (C14)

Samozavedanje (C15)

- Sprememba v domačem okolju

Pozitivna izkušnja (D31)

Prenehanje negativnih izjav (D33)

Se zna pohvaliti (D34)

Boljša samozavest (D35)

- Izkušnje pred začetkom srečanj

Pogoste negativne izjave (D32)

• IZVIRNI DELOVNI PROJEKT POMOČI

- Učenje z izrazno-ustvarjalnimi sredstvi

Ne spremljanje projekta pomoči (B1)

Neznanje o projektu pomoči (B2)

Pomoč pri srečanjih (B3)

Izvajanje učne pomoči po pouku (B4)

Informacije o projektu pomoči (C1)

Želja po informacijah (C2)

Spremljanje projekta pomoči (D1)

Pozitivna izkušnja (D2)

Uspešnost projekta (D3)

Veselje (D4)

Dobro razpoložena (D5)

Napredek (D6)

- **IZRAZNO-USTVARJALNI MEDIJI**

- Uvodno srečanje**

Predstavitev (E1)

- Likovnost**

Predstavitev (E2)

Ustvarjanje ob glasbi (E3) (E4) (E5)

Ustvarjanje z glino (E6)

Ustvarjanje s prstnimi barvami (E7) (E8)

Gugalnik (E15)

Kreativno pisanje (E16)

Naštevanje besed (E17)

Pesmica (E18)

Izdelovanje priznanja (E20)

- Drama**

Igranje (E9)

Ponavljanje gibov (E10)

Pantomima (E11)

- Ples

Gibanje ob glasbi (E12) (E13) (E14)

- Glasba

Boben (E19)

Priloga 4: Zapis dnevnih srečanj

7. 1. 2019, ponedeljek

Prvo srečanje z Najo

- Predstavitev, vprašanja za naravoslovje,
- ustvarjalno izrazni medij: likovnost,
- pripomočki: flomastri, barvice,
- namen: spoznavanje.

OPISATI SEBE, SVOJ SVET

K Naji sem prišla ob 14.15. Odšli sva v študijsko sobo, kjer mi je pokazala svojo power point predstavitev za slovenščino, ki jo ima jutri za ustno oceno. V uvodu sem jo povabila k dogovoru o sodelovanju, kjer sva se dogovorili, da bodo najina srečanja potekala vsak teden. Vsaka je zadolžena za svojo vlogo: jaz, da vodim srečanja, in Naja, da me dopolnjuje, sprti pa se skupaj dogovarjava o vsebini in poteku dela. Zagotovila sem ji, da sem vedno na voljo za pogovor in ji z veseljem odgovorim na kakršnokoli vprašanje, ki ga ne razume, in lahko srečanja brez zadržkov spremeniva, če bo tako želela. Pomembno mi je bilo, da sva se to že na začetku dogovorili. Za prvo srečanje sem izbrala vajo, kjer bi se malo bolj spoznali. *(Vsaka se je predstavila – ime, najljubša barva, najljubša pijača, hrana, kaj rada počne v prostem času, kaj si želi. (E1) Predlagala sem, da na list papirja vsaka nariše svoj svet, ga ustvari, kakor želi in poleg napiše povedi, s katerimi se je pred tem opisala. (E2))* To je trajalo vsaj eno uro. Nato sem ji podelila ocenjevalno lestvico, kjer bi sama ocenila svojo koncentracijo, motivacijo, pomnjenje ter ustvarjalnost. S tem bi tekom srečanj opazovali, ali se bo zgodila kakšna sprememba. Sledil je učni del srečanja, kjer mi je predstavila svojo predstavitev o svojih novoletnih počitnicah. Kasneje sva vadili vprašanja iz predmeta družba, saj bo imela v četrtek ustni preizkus. Spraševala sem jo po vprašanjih, ki so bila napisana v zvezku. Nekaj sva si tudi zapisali, narisali in dodatno ponovili, da si je zapomnila. Naja je povedala, da ji je bilo srečanje všeč in si je z mojo razlago malo lažje zapomnila snov. Srečanje je trajalo do 16.15.

Najo sem zaznala kot mirno ter prijetno deklico. Opazila sem, da ima precej težav s pisanjem, saj namesto črke š napiše ž in tudi nekatere besede napiše narazen. Prav tako sem opazila, da zelo logično razmišlja (na moje vprašanje, kaj je zemljevid, mi je znala odgovoriti natančno po svojih besedah), le definicije si težko zapomni. Vendar, ko se nauči, se nauči zelo dobro na pamet, namreč predstavitev ji je šla brez težav. Malo me je presenetilo, ko mi je povedala, da ne mara risati. Po koncu vaje je rekla, da ji je bilo všeč, da je imela možnost biti ustvarjalna. Svojo koncentracijo je ocenila s 3, motivacijo z 2, pomnjenje s 4 ter ustvarjalnost s 3.

15. 1. 2019, torek

Drugo srečanje z Najo

- Učenje naravoslovja, branje,
- ustvarjalno izrazni medij: glasba, zvok,
- pripomočki: flomastri,
- namen: sprostitvev ob glasbi.

USTVARANJE OB RAZLIČNI GLASBI

K Naji sem prišla ob 14.00. Povedala mi je, da je pridobila oceno 4 za svojo predstavitev in oceno 3 pri predmetu družba. Bila je zadovoljna z oceno, kar mi je najbolj pomembno. Za danes sem se odločila, da bova imeli sprostitvev ob različni zvrsti glasbe. *(Ob poslušanju glasbe sva se obe poskusili osredotočiti nase in ustvarjati, kar občutiva ob glasbi. (E3) Lahko čečkava, riševa, barvava, ustvarjava like itd. (E4))* Bilo je šest glasb, vsaka je trajala po dve minuti. Prva glasba je bila bolj umirjena z naslovom »Study music alpha waves«, druga bolj poskočna z naslovom »Uptown funk«, tretja zopet umirjena z naslovom »Lights down low«, četrta zopet poskočnejša z naslovom »Enter sandman«, peta instrumentalna, kjer je bil zvok ocena, in zadnja zopet umirjena z naslovom »Focus and creativity«. Po vaji sva si podelili najine izkušnje, opisali, kar sva začutili ob glasbi, na kaj naju je asociiralo. Najbolj si je zapomnila tretjo pesem. Narisala je »reko ljubezni«. Naji je bila vaja tako všeč, da sva še

dodatno poslušali dve glasbi in obenem ustvarjali. Po vaji sva se učili naravoslovje po vprašanjih v zvezku in učbeniku, da bo na tekočem z učno snovjo. Nekatere odgovore sva si ponovno zapisali ter narisali miselni vzorec. Na voljo sva imeli še nekaj časa, zato sva ga izkoristili za branje. V berilu sva našli besedilo ter pesmi in Naja jih je prebrala na glas z namenom, da bi vadili branje. Naja je povedala, da ji je bilo srečanje všeč.

Menim, da je današnje srečanje potekalo uspešno, saj sem imela občutek, da se je Naja ob vaji sprostita in malo pozabila na učno snov. Ko sem jo spraševala po vprašanjih, je znala kar dobro. Zopet so ji bile težavne definicije, vendar jih je znala povedati v svojih besedah. Branje ji je šlo zelo dobro, nisem zaznala, da bi imela težav. Ob prebiranju njenih zapiskov iz razreda sem stežka prebrala zapisano in tudi sama mi ni znala povedati, kaj točno piše. Povedala mi je, da ji je učiteljičina razlaga prehitra in stežka dohaja njene besede. Predlagala sem ji, da to učiteljici tudi pove in naj se, če česa ne bo imela zapisanega, o snovi pozanima pri drugih sošolkah.

22. 1. 2019, torek

Tretje srečanje z Najo

- Branje in pisanje,
- ustvarjalno izrazni medij: likovnost,
- pripomočki: flomastri,
- namen: sprostitev.

USTVARJANJE MIŽE

K Naji sem prišla ob 14.30. Prejšnji teden je bila vaja Naji zelo všeč, zato sva se skupaj odločili, da jo bova ponovili. *(Odločili sva se, da bova ob glasbi ustvarjali miže. (E5))* Pripravila sem nama glasbo in vsaka je na svoj list papirja ustvarjala tisto, na kar jo je v tistem trenutku glasba asociirala. Namen vaje je bila sprostitev s tem, da se nisva ozirali na končni rezultat, ampak se ob tem samo zabavali. Sprva sva narisali štiri risbe, kjer sva ustvarjali, kar sva želeli. Nato sva se odločili, da bova poskusili narisati točno določen predmet in odločili

sva se za hišo. Nato je Naja predlagala, da bi narisali prebavni sistem človeka, ki sva se ga učili prejšnji teden. Zelo sem bila vesela in presenečena, da se je sama spomnila povezati učno snov z umetnostjo. Odločili sva se, da bova zadnjo risbo ustvarili skupaj, in sicer morje ter živali, ki živijo v njem. Ta teden ni imela nobenega pisnega ali ustnega preizkusa znanja, zato sva se osredotočili na branje iz berila. Pri branju je imela danes malo več težav, pomagala sem ji in jo spodbujala, da še enkrat prebere poved, si vzame čas za premor in s prstkom vodi povedi, da se ne bi izgubila v besedilu. Besede, ki so jo predstavljale največjo težavo, sva tudi zapisali v njen zvezek z raznimi barvami. Na voljo sva imeli še kar nekaj časa, zato sva ga izkoristili za pogovor in se malo pogovarjali tudi o zadevah, ki se ne tičejo najinih srečanj ali šole. To se mi je zdelo primerno, saj menim, da je za dobrobit najinega odnosa ustrezno, če se tekom procesa dela pogovarjava, si kaj zaupava itd. Povedala mi je, da ji je bilo srečanje všeč. Prav tako mi je povedala, da si je tudi sama prejšnji teden pripravila pripomočke in ustvarjala, preden se je začela učiti. Tega in njene samoiniciativnosti sem bila seveda tudi zelo vesela.

Današnje srečanje je potekalo zelo dobro. Videla sem, da je Naja uživala v ustvarjalnem delu, saj ji je ustvarjanje miže predstavljalo nekaj novega, nekaj razburljivega. Imela sem občutek, da sva se danes tudi malo bolj povezali, saj sva s skupnimi močmi in dogovarjanjem ustvarili risbo in se kasneje še nekaj časa pogovarjali.

28. 1. 2019, ponedeljek

Četrto srečanje z Najo

- Naloga iz slovenščine in matematike, predstavitev plakata,
- ustvarjalno izrazni medij: likovnost,
- namen: sprostitev, eksperimentiranje z vajami z dlanmi,
- pripomočki: glina.

USTVARJANJE Z GLINO

Na srečanje sem prišla ob 14.30. *(Za danes sem si zamislila, da bi poskusili ustvarjati z glino. (E6))* Sprva sva dorekli, da lahko ustvariva, kar si želiva. Imela sem idejo, da ustvariva nekaj, kar bi lahko podarili nekomu. Sama se iz gline napravila majhnega prašička, saj me je asociiralo na otroštvo, ko smo iz gline pogosto ustvarjali majhne živali, Naja pa je ustvarila darilo, saj je pomislila na rojstni dan, ko podarimo nekomu darilo. Nato sem predlagala, da se ob glini malo igrava - sprva sem jaz ustvarjala z glino, Naja je pa za menoj ponavljala (glino sem preoblikovala v krog in je ona ponovila, nato sem jo preoblikovala v kačo in je ponovno ponovila za menoj). Tu me je malo težje dohajala, zato sem upočasnila svoj tempo. Ko pa je bila na vrsti ona, se je ob tem zelo zabavala, bila je nasmejana. Glino je trgala, jo zopet dala skupaj, spustila iz rok na mizo, razvaljala itd. Nato sem si zamislila, da bi glino poskušali malo bolj otipati, se z njo igrati. Ob tem sva si podelili mnenje, kaj nama je bilo všeč v prejšnjem tednu, veselo novico in nato sva si glino izmenjali, poskusili ustvariti vsaka tam, kjer je druga prej končala. Pri zadnjem delu sva se odločili, da bova poskusili ustvariti nekaj skupaj. Miže sva ustvarili posodo. Nato je sledil učni del srečanja, kjer sva dokončali nalogo iz matematike in slovenščine. Kasneje mi je predstavila svojo predstavitev o divji svinji, ki jo bo imela za ocenjevanje, na plakatu je imela kar nekaj slovničnih napak. Iz interneta je prepisala nekaj stavkov, vendar ni vedela njihovega pomena, zato sem ji predlagala, da to popravi. Videla sem, da s tem ni bila zadovoljna. Povedala sem ji, da je boljše imeti napisano na plakatu tisto, kar bo zagotovo znala.

Ustvarjalni del srečanja je potekal zelo dobro. Videla sem, da je Naja zelo uživala ob ustvarjanju z glino. Všeč ji je bilo, da se je z njo lahko igrala. Opazila sem, da ji ni bilo všeč, ko sem ji rekla, naj popravi napake na plakatu. Postala je bolj tiha. Sprva ni niti želela popraviti svojih napak, vendar sem ji želela povedati, da bi bilo to boljše za njo in ni nič narobe, če se je zmotila. Mislím, da je nisem zadovoljivo spodbujala pri tem. Za nadaljnja srečanja vem, da bi bilo to ustrezno.

4. 2. 2019, ponedeljek

Peto srečanje z Najo

- Naloga iz slovenščine, učenje matematike,
- ustvarjalno izrazni medij: likovnost,
- namen: ubesediti in narisati najine cilje,
- pripomočki: prstne barve.

USTVARJANJE S PRSTNIMI BARVAMI

Na srečanje sem prišla ob 14.30. Naja mi je povedala, da imajo v sredo preizkus znanja iz matematike. (*Danes sva na risalni list s pomočjo prstnih barv konkretno opredelili cilje najinih srečanj. (E7)*) Do sedaj sva se večino časa zabavali ter sproščali z umetnostjo. Za uvod sem si zamislila, da bi lahko vsaka pri sebi narisala, kar si želi. Naja je izrazila željo, da bi ponovno poskusili ustvarjati miže, saj ji je to zelo všeč. Po tej vaji sem ji ubesedila današnjo vajo. Spomnila sem jo na najine cilje, ki sva si jih zastavili v prvem srečanju. Skupaj sva jih ponovno napisali in nato narisali na risalni list. Obenem sem zapisala konkretne korake, ki bi nama pomagali pri dosegu najinih ciljev. Povabila sem jo, da sva skupaj se spomnili korake. Malo težje je bilo se spomniti korakov, saj je večino časa mi odgovarjala z »Ne vem.« Npr. želi si imeti boljše ocene, vprašala sem jo, kaj ji lahko pomaga, da bo to dosegla, odgovorila mi je z »Ne vem.« Kar nekaj časa je trajalo in zahtevalo precej volje, da sva se ujeli in zapisali korake. Nato je sledil učni del srečanja, kjer sva sprva naredili domačo nalogo za slovenščino in ponovili znanje iz matematike. Povedala mi je, da ji je bilo srečanje zelo všeč.

Težko mi je, ko mi Naja odgovarja na vprašanja z »Ne vem.«, vendar se tudi zavedam, da potrebuje ogromno spodbude pri besedah in izražanju. Je zelo bistra deklica, vendar imam občutek, da ji je nerodno in včasih česa ne želi povedati, ker se ji zdi, da bo narobe povedala. Računanje ji gre zelo dobro, vse rezultate je imela pravilne. Besedilne naloge ji predstavljajo težave, saj je veliko podatkov, ki jih težko izlušči iz opisa in se stežka osredotoči nanje. Predlagala sem ji, da podčrta povedi, si zapiše vsak podatek, ter poskusi razdeliti nalogo na čim manjše dele. Zaupala mi je, da ima veliko tremo pred pisnimi ali ustnimi preizkusi

znanja, zato sem ji predlagala, da se ob takih trenutkih najprej sprosti z dihanjem, da globoko vdihne in izdihne. Že nekajkrat sva to poskusili in opazila sem, da ji gre potem bolje.

11. 2. 2019, ponedeljek

Šesto srečanje z Najo

- pisanje, branje na glas,
- ustvarjalno medij: likovnost,
- namen: poiskati rime,
- pripomočki: prstne barve.

USTVARJANJE S PRSTNIMI BARVAMI

K Naji sem prišla ob 14.30. Povedala mi je, da je iz matematike pridobila oceno 3. Bila je zadovoljna z oceno, saj je skoraj polovica razreda pisalo 3, ker je bil zelo težek test. Ta in naslednji teden nima nobenega pisnega preizkusa, zato sva se odločili, da bova vadili branje ter pisanje. Še pred tem sem ji dala vajo za koncentracijo, kjer je imela narisane like, ona jih je pa zrcalno prerisala. *(Današnje srečanje je potekalo tako, da sva s prstnimi barvami pisali besede na risalni list ter poiskali rime. (E8))* Malo težje sva iskali rime, vendar sva jih na koncu kar nekaj le napisali. To je trajalo eno uro. Kasneje je Nika vzela berilo in sva naključno izbirali strani, ki bi jih prebrali (pesmice, prozo ter dramatiko). Pri pesmicah ni imela težav pri branju, vendar pa je imela nekaj težav pri dolgih besedilih (zamenjala je črke b in d, š in ž). Besede, ki so ji bile najtežje za izgovoriti, je tudi napisala na list papirja in nekajkrat ponovila. Za konec sva imeli še kratek narek, kjer sem ji govorila besede in jih je zapisovala. To ji šlo zelo dobro. Potem sem ji podelila ocenjevalno lestvico, kjer se je ocenila enako, kot na začetku srečanj. Povedala, da ji je bilo srečanje všeč.

Ob prebiranju njenih zvezkov sem opazila kar nekaj slovničnih napak. Povedala mi je, da velikokrat hiti pri zapisovanju, saj učiteljica zelo hitro razlaga. Zdi se mi primerno, da sva danes vadili branje ter pisanje, saj menim, da mora to področje utrditi. Sedaj, po polovici

srečanj, je svojo koncentracijo ocenila s 5, motivacijo s 3, pomnjenje je ostalo enako ter ustvarjalnost s 5. S tem mi je dala vedeti, da se dogaja sprememba in ji srečanja koristijo.

18. 2. 2019, ponedeljek

Sedmo srečanje z Najo

- Naloga za slovenščino, ponavljanje naravoslovja,
- ustvarjalno izrazni medij: drama,
- namen: sprostitve,
- pripomočki: ni jih bilo.

IGRANJE

K Naji sem prišla ob 14.30. Povedala mi je, da bodo imeli v sredo ocenjevanje iz naravoslovja, zato sva se za danes odločili, da bova ponavljali snov, ki so jo obdelali do sedaj. *(Za današnji ustvarjalni del sem se odločila, da bi se preizkusili v drami, oziroma igranju. (E9))* Malo se ji je zdelo nenavadno, vendar se je strinjala. Še pred tem sem pri današnji vaji za koncentracijo napihnila balon in njena naloga je bila osredotočiti se na balon in ga odbijati, sprva z eno roko, nato z drugo, pri tem pa paziti na to, da se ne bi dotaknil tal. Ta vaja ji je bila zelo všeč. Zelo je bila vesela. Nato sva začeli z dramo. *(Postavili sva se druga ob drugo, ter ponavljali gibe, ki jih je naredila druga. (E10))* S tem sva ponavljali druga za drugo ter v svojih gibih poskušali biti čim bolj kreativni. Pri tem sva se zelo zabavali. *(Po tem sva se odločili, da bova izvajali pantomimo. (E11))* Najprej sva si kazali različne poklice, potem živali in kasneje vse, kar sva želeli. Želela sem, da ob vaji ne bi preveč razmišljali, kaj in kako bova pokazali, ampak samo naredili tisto, kar nama je v tistem trenutku prvo prišlo na misel. To nama je šlo kar dobro, videla sem, da se je Naja zelo zabavala. Sledil je učni del, kjer sva ponovili učno snov iz naravoslovja. Veliko učne snovi sva se že skupaj učili. Tudi tokrat si je stežka zapomnila definicije, po svojih besedah pa jih je znala povedati. Obenem sem jo spodbujala, da si pomaga pri zapomnitvi tako, da si to prikaže z gibom oziroma s kretnjami. Po nekem času ji je koncentracija popustila, videla sem, da ni bila več zbrana. Pogostokrat je tudi odgovarjala z »Ne vem.«, zato sem ji za konec ponovno dala vajo z balonom.

Srečanje je bilo zelo zabavno. Naji je bilo zelo všeč, da je lahko igrala. Tudi sama sem opazila, da je bila nasmejana in je pri tem zelo uživala. Pri učnem delu ji je šlo v redu. Še vedno mi je na čase težko, ko mi odgovarja z »Ne vem.«

15. 2. 2019, ponedeljek

Osmo srečanje z Najo

- Branje, ponavljanje naravoslovja,
- ustvarjalno izrazni medij: ples,
- namen: sprostitev,
- pripomočki: ni jih bilo.

PLES

K Naji sem prišla ob 14.30. Povedala mi je, da je prejšnji teden pridobila oceno 3 iz naravoslovja. Bila je vesela, saj ji je naravoslovje zelo težek predmet. Za današnjo vajo za koncentracijo sva se za nekaj minut osredotočili na nek predmet, ga opazovali, gledali detajle in barve ter ga kasneje tudi poskusili narisati. *(Za današnji ustvarjalni del sem si zamislila, da bi se preizkusili v plesu. (E12))* Opazila sem, da je bila malo sramežljiva in se ni želela takoj strinjati. Predlagala sem, da bi lahko plesali tudi miže, če ji je preveč nerodno. S tem predlogom je bila zadovoljna. *(Prižgala sem glasbo in sprva sva se samo počasi gibali ob glasbi ter ponavljali druga za drugo. (E13) Kasneje sva zamižali in sami poskušali plesati ob glasbi. (E14))* Plesali sva na različne glasbe, od bolj počasnih do poskočnih. To je trajalo eno uro. Za današnji učni del srečanja sva brali, sprva iz berila, nato pa sva se odločili, da bova brali še iz učbenika za naravoslovje, da bo na tekočem z učno snovjo.

Ustvarjalni del srečanja se nama je zdel zelo prijeten, saj sva se obe uživali. Všeč mi je bilo, da sva se lahko ob glasbi sprostili. Pri branju ima Naja težave pri izgovorjavi daljših besed, ker želi hitro prebrati in reče prvo asociacijo, ki se jo spomni ob prvi črki. Poskušam jo nagovarjati k temu, da s prstkom sledi besedilu, saj ji bo tako mnogo lažje.

4. 3. 2019, ponedeljek

Deveto srečanje z Najo

- Branje,
- ustvarjalno izrazni medij: likovnost, povzeto po Kustec (2017),
- namen: sprostitvev,
- pripomočki: kemični svinčnik.

GUGALNIK

K Naji sem prišla ob 14.30. Povedala mi je, da nima nobenega ustnega ali pisnega preizkusa v tem tednu, zato sva se odločili, da bova ponovno brali ter si zapisali besede. *(Za ustvarjalni del srečanja sem se odločila, da bom povzela vajo po Kustec (2017) z naslovom Gugalnik. (E15))* Naja se je ulegla in poslušala zgodbico, ki sem ji jo prebrala. Pri tem se je stalno premikala, ni bila pri miru. Potem je bil čas za ustvarjanje, kjer je narisala sliko gugalnika. Ni želela uporabljati barve, ampak je izbrala kemični svinčnik. Zelo mi je zanimivo, da si je zapomnila vse, kar sem govorila in narisala vsak detajl. Po ustvarjalnem delu je sledilo branje. Ponovno sva brali iz berila in nekajkrat ponovili besede, ki jih je težka izrekla naglas, ter jih z različnimi barvami zapisali v njen zvezek.

Srečanje je bilo prijetno. Zanimivo mi je bilo, da je bila ob mojem pripovedovanju nemirna, vendar si je vseeno zapomnila podrobnosti zgodbe. Naji je bilo srečanje všeč.

11. 3. 2019, ponedeljek

Deseto srečanje z Najo

- Matematika, slovenščina,
- ustvarjalno izrazni medij: kreativno pisanje,
- namen: sprostitvev, kreativno razmišljanje, iskanje besed,
- pripomočki: kemični svinčnik, papir.

KREATIVNO PISANJE

K Naji sem prišla ob 14.30. *(Za današnje ustvarjanje sem se odločila, da se bova preizkusili v kreativnem pisanju. (E16)* Na internetu sem našla vaje za razvijanje fluentnosti besed in pripravila sem naslednje vaje: *napisati besede, ki se začnejo na črko s, besede, ki se končajo na črko a, naštevanje rim na določene besede, pisanje sopomenk besed. (E17)* Nato sva se odločili, da bova napisali pesmico. *(E18)* Pesmica se je imenovala Najlepši dan. Sprva sva se, z namenom, da se prepusti svoji domišljiji in postane kreativna, pogovarjali o tem, kako bi izgledal njen najboljši dan, če ne bi bilo omejitev. Videla sem, da ji je bilo to zelo všeč, bila je vesela, ko je razmišljala o svojih najljubših stvareh. Z mojo pomočjo sva na koncu spisali pesem, ki se ni ravno rimala, vendar je bila Naji zelo všeč. Tekom srečanja si jo je začela tudi prepevati. Nato je sledil učni del srečanja, kjer sva naredili domačo nalogo iz matematike in slovenščine.

Srečanje je bilo prijetno. Naji je bil zelo všeč ustvarjalni del srečanja, ko je razmišljala o svojih najljubših stvareh in se tako prepustila trenutku. Vidno je postalo bolj srečna. Matematika ji gre zelo dobro, zlasti računanje, zelo dobro pa zna tudi poštevanko. Zopet sem jo opozorila, naj si besedilnih nalogah podčrta podatke, saj ji bo šlo tako lažje.

18.3.2019, ponedeljek

Enajsto srečanje z Najo

- Učenje matematike,
- ustvarjalno izrazni medij: glasba, zvok,
- namen: sprostitev,
- pripomočki: »boben«, različni predmeti.

IGRANJE NA BOBEN

K Naji sem prišla ob 14.30. *(Za današnje srečanje sem se odločila, da bi izdelali boben. (E19))* S seboj sem prinesla kozarec ter balon. Odstrigli sva konec balona in preostanek nataknila na kozarec. Tako sva dobili boben. Namen današnjega srečanja je bil ustvarjanje glasbe z najinim novim bobnom. Ob spremljavi glasbe sva poskušali ujeti ritem in ustvarjati novo melodijo z bobnom. To ji je bilo zelo všeč. Nato sva se odločili, da bova imeli proste roke in sami ustvarjali glasbo in zvok, kakor nama je ustrezalo. Sama se pričela igrati na boben, Naja pa je popolnoma samostojno iz različnih predmetov začela ustvarjati zvok. Nad različnimi zvoki je bila zelo navdušena. Tako sva igrali na bobne, tleskali po rokah, nogah, udarjali ob mizo, tapkali na kozarec in ustvarjali melodijo. Poskusili sva vajo, kjer sva druga za drugo ponavljali (ko je ena igrala na boben, je druga za njo to ponovila), pri tem pa sva se tudi posneli. Sledil je učni del srečanja, kjer sva delali račune za matematiko, saj bo imela naslednji teden ustni preizkus. V zvezku je imela učni list in ponovili sva vaje. Nato sem prelistala njen zvezek in ji povedala besedilno nalogo oziroma račun, ki ga je ona rešila. Računanje ji je šlo zelo dobro, besedilne naloge pa malo manj. Z mojo razlago je bolj razumela vsebine besedilne naloge in jih je kasneje rešila brez težav.

Današnje srečanje nama je bilo najljubše. Naja je neizmerno uživala ob spremljavi glasbi ter ustvarjanju zvokov in melodije. Zelo je bila srečna in nasmejana. Presenečena sem bila, da je sama vzela predmeta in začela ustvarjati zvok brez moje spodbude ali navodil. Opažam, da postaja bolj kreativna.

25. 3. 2019, ponedeljek

Dvanajsto srečanje z Najo

- Branje, ponavljanje naravoslovja,
- ustvarjalno izrazni medij: likovnost,
- namen: poslavljanje,
- pripomočki: barve, list papirja.

IZDELOVANJE PRIZNANJA

K Naji sem prišla ob 14.30. Povedala mi je, da iz matematike pridobila oceno štiri. Bila je vesela in ponosna na svojo oceno. *(Za zaključni del srečanja sem se odločila, da bi si ustvarili priznanje za najin napredek in odnos v zadnjih dveh mesecih. (E20))* Strinjala se je in tako je vsaka ustvarila svoje priznanje, ga pobarvala in uredila tako, kakor si je želela. Učni del srečanja sva posvetili branju zgodbici o Anici. Zelo nostalgичno mi je bilo ponovno brati to pravljico, saj sem jo v njenih letih tudi sama večkrat brala. Branje ji je šlo v redu, vendar z vmesnimi napakami. Včasih sem jo tudi prosila, da mi črkuje kakšno besedo ali jo zapiše. Nato sva se posvetili še ponavljanju naravoslovja. Naredili sva miselni vzorec, zapisala je ključne besede in narisala simbole, ki ji bodo pomagali pri zapomnitvi. Za konec sem jo tudi prosila za odgovore na intervju ter ji ponovno dala ocenjevalno lestvico kot na začetku srečanj.

Srečanje je bilo zelo prijetno. Mislim, da sva uspešno zaljučili najina srečanja in da se je Naja zelo zabavala. Naja je vidno napredovala in tudi sama sem se v teh najinih srečanjih veliko naučila. Svojo koncentracijo je ocenila s 4, motivacijo s 5, pomnjenje s 4 in ustvarjalnost s 5.